

**ČESKÉ VYSOKÉ
UČENÍ TECHNICKÉ
V PRAZE**

**FAKULTA
BIOMEDICÍNSKÉHO
INŽENÝRSTVÍ**

**DIPLOMOVÁ
PRÁCE**

2017

**LENKA
ZÁPOTOCKÁ**

ČESKÉ VYSOKÉ UČENÍ TECHNICKÉ V PRAZE

**Fakulta biomedicínského inženýrství
Katedra zdravotnických oborů a ochrany obyvatelstva**

**ZAPOJENÍ KYNOLOGŮ DO USAR ODŘADŮ A JEJICH ÚČAST
V MEZINÁRODNÍCH SKUPINÁCH**

**INVOLVMENT OF DOG HANDLERS UNITS IN USAR TEAMS AND
THEIR PARTICIPATION IN INTERNATIONAL GROUPS**

Diplomová práce

Studijní program: Ochrana obyvatelstva
Studijní obor: Civilní nouzové plánování

Vedoucí práce: kpt. Mgr. Václav Hes

Lenka Zápotocká

Kladno, květen 2017

Zadání diplomové práce

Student: **Lenka Zápotocká, DiS.**
Studijní obor: Civilní nouzové plánování
Téma: **Zapojení kynologů do USAR odřadů a jejich účast v mezinárodních skupinách**
Téma anglicky: Involvement of Dog Handlers Units in USAR Teams and their Participation in International Groups

Zásady pro vypracování:

Předmětem diplomové práce bude zhodnocení zapojení kynologů do USAR odřadů a jejich účast v mezinárodních skupinách. V teoretické části bude uveden vývoj odřadů a jejich současná organizace, specifika činnosti a vymezení působnosti v ČR a v zahraničí. V praktické části bude analyzován současný stav zapojení kynologů do vyhledávacího a záchranného odřadu do obydlených oblastí prostřednictvím SWOT analýzy a na základě výsledků budou identifikovány výhody a nevýhody současného stavu. V závěru budou navrženy možnosti, které by vedly ke zlepšení činnosti kynologů a jejich zapojení do USAR odřadů.

Seznam odborné literatury:

- [1] ŠTĚTINA, Jiří, Zdravotnictví a integrovaný záchranný systém při hromadných neštěstích a katastrofách, ed. 1., Praha: Grada Publishing, 2014, ISBN 978-80-247-4578-7
- [2] BAŠTECKÁ, Bohumila, Terénní krizová práce: psychosociální intervenční týmy, ed. 1, Grada Publishing, 2005, ISBN 80-247-0708-X
- [3] PROCHÁZKOVÁ, Dana, Bezpečnost, krizové řízení a udržitelný rozvoj, ed. 1., Praha: Univerzita Jana Amose Komenského, 2010, ISBN 978-80-86723-97-6

Vedoucí: Mgr. Václav Hes

Zadání platné do: 20.08.2018

.....
vedoucí katedry/ pracoviště

.....
děkan

V Kladně dne 12.12.2016

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci s názvem **Zapojení kynologů do USAR odřadů a jejich účast v mezinárodních skupinách** vypracovala samostatně pouze s použitím pramenů, které uvádím v seznamu bibliografických odkazů.

Nemám závažný důvod proti užití tohoto školního díla ve smyslu § 60 zákona č. 121/2000 Sb., o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon).

V Kladně dne 12.05.2017

.....
podpis

Poděkování

Ráda bych poděkovala vedoucímu mé diplomové práce panu Mgr. Václavu Hesovi za odborné vedení. Rovněž bych chtěla poděkovat oddělení IZS MV- generální ředitelství HZS ČR za cenné a odborné rady při zpracování diplomové práce, především v praktické části, za jejich vstřícnost a věnovaný čas.

Abstrakt

Tématem této práce je zapojení kynologů do USAR odřadů (vyhledávací a záchranný odřad do obydlených oblastí) a jejich účast v mezinárodních skupinách. První část práce se věnuje literární rešerši a analýze sekundárních zdrojů o využití kynologů v USAR odřadech a o souvislostech této problematiky. Pozornost je věnována i popisu činnosti a významu USAR odřadu, a také legislativním předpisům, včetně metodiky INSARAG. Praktická část práce se věnuje analýze fungování USAR odřadu v České republice. Prostor je věnován nejen aktuálnímu stavu, ale i historickému kontextu jeho vzniku a významu práce kynologů pro tento odřad. Dále se v praktické části nachází výstupy rozhovorů se členy odřadu (včetně kynologů). Nachází se zde také SWOT analýza shrnující výhody a nevýhody současného stavu zapojení kynologů do USAR odřadů. Syntéza veškerých poznatků pak vede k sestavení doporučení pro lepší zapojení kynologů USAR odřadů v rámci mezinárodní humanitární pomoci. Činnost USAR odřadu je vždy velmi složitá, komplexní a její efektivitu ovlivňuje i celá řada externích vlivů. Z tohoto důvodu narůstá význam vzájemné koordinace a posilování týmové spolupráce uvnitř USAR odřadu.

Návrhy a doporučení si kladou za cíl zlepšení činnosti USAR odřadů a zapojení kynologů do mezinárodní činnosti USAR odřadu. Jak se prokázalo, tak pro USAR odřad jsou kynologové nezbytnou podmínkou úspěchu, což platí i v obráceném směru. Realizace analýzy příležitostí, hrozeb, silných a slabých stránek (SWOT analýzy) umožnila identifikovat potenciál pro zlepšení vzájemné spolupráce mezi USAR odřadem a kynology USAR odřadu, a také v rámci mezinárodního uplatnění. Tuzemský USAR odřad patří k nejkvalitnějším na světě, ale jak se prokázalo, tak prostor pro zlepšení ještě existuje.

Přínosem práce je sestavení uceleného přehledu o problematice USAR odřadu a postavení kynologů v tomto odřadu.

Klíčová slova

USAR, kynologie, záchranná kynologie, psůvod, pes, INSARAG

Abstract

The topic of this diploma thesis is the involvement of dog handlers to USAR teams (Urban Search and Rescue teams) and their participation in international groups. The first part of the work is devoted to the literary research and to the analysis of secondary sources on the involvement of dog handlers in USAR teams and deals with the context of these issues. Attention is paid to the description of activities and the importance of USAR teams, as well as legislative requirements, including the INSARAG guidelines standards. The practical part of the diploma is the analysis of the functioning of the USAR team in the Czech Republic. Space is devoted not only to current state but also, to the historical context of its establishment and to the importance of dog handler's work for this team. There are presented the outputs of interviews with members of the USAR team including dog handlers. The working part includes the SWOT analysis with the advantages and disadvantages of contemporary involvement of dog handlers to USAR teams. Synthesis of all knowledges leads to the recommendation for better participation of dog handlers in USAR teams in the framework of international humanitarian assistance. The activities of USAR team are always very difficult, complex, and their effectiveness is influenced by a whole range of external effects. Therefore, the importance of mutual coordination and strengthening of teamwork within the USAR team is increasing.

The suggestions and recommendations are aimed at improvement of the USAR team's operation and involvement dog handlers in the USAR team's international activities. As it turned out for the USAR team, dog handlers are a necessary condition for success, which is true in the opposite direction. The analysis of opportunities, threats, strengths and weaknesses (SWOT analysis) has identified the potential for improvement cooperation between the USAR team and the USAR dog handlers, as well as in the international application. The domestic USAR team is one of the best in the world, but there is still room for improvement.

The benefit of the thesis is to compile a comprehensive overview of the USAR team and the position of dog handlers in this team.

Keywords

USAR, cynology, rescue cynology, dog handler, dog, INSARAG

Obsah

1	Úvod	10
2	Současný stav	12
2.1	Úvod do řešené problematiky	12
2.1.1	Humanitární pomoc	12
2.1.2	Činnost USAR odřadu	14
2.1.3	Význam kynologů pro USAR odřad	21
2.2	Posouzení těchto poznatků s vlastním cílem práce	30
3	Cíl práce a hypotézy	32
4	Metodika	34
5	Výsledky	36
5.1	Kvalitativní šetření	36
5.2	Sekundární analýza současného stavu zapojení kynologů do USAR odřadu	42
5.3	Zásahy USAR odřadu v zahraničí	48
6	Diskuze	54
6.1	Vlastní kritické zhodnocení výhod a nevýhod současného stavu	54
6.2	SWOT analýza	57
6.3	Návrhy ke zlepšení činnosti kynologů v USAR odřadu	64
7	Závěr	68
8	Seznam použitých zkratk	70
9	Seznam použité literatury	71
10	Seznam použitých obrázků	76
11	Seznam použitých tabulek	77

1 ÚVOD

Tématem této práce je zapojení kynologů do USAR odřadů a jejich účast v mezinárodních skupinách. Zkratkou USAR se rozumí Urban Search and Rescue Team (v tuzemsku se tento pojem překládá jako vyhledávací a záchranný odřad do obydlených oblastí). Pojem odřad se používá pro označení záchranné jednotky, která uvedené zásahy provádí.

Na celém světě dochází neustále ke vzniku různých katastrof a mimořádných událostí. Zatímco některé z nich jsou spíše malého rozsahu a jejich řešení nepředstavuje závažný problém, tak další z katastrof jsou velkého rozsahu, mají nedozírné následky a souvisí s řadou mimořádných rizik. Právě v těchto případech je nutná reakce odpovědných složek a realizace preventivních, zásahových a likvidačních opatření.

Může se však stát, že země, ve které k mimořádné události došlo, nebude mít dostatek kapacit a zdrojů pro řešení krizové situace. V těchto případech zpravidla dochází k využití mezinárodní pomoci, ať už materiální, finanční, záchrannářská nebo expertní. Tato práce potom ponejvíce řeší pomoc záchrannářskou, kterou se USAR odřady zabývají. Mezinárodní humanitární pomoc má svůj smysl, a tedy je vhodné se zabývat možnostmi zapojení České republiky do systému mezinárodní humanitární pomoci. Při tomto úkolu je nutné zohlednit různá specifika zapojení se do mezinárodní pomoci. Zejména existují metodiky a standardy, které musí týmy humanitární pomoci splňovat. V dnešní době se sice stává, že je záchrannářská a humanitární pomoc nahodilá, nesystematická a v podstatě neřízená, ale taková pomoc je často neefektivní. Právě naopak, musí být v souladu se zmíněnými metodikami a standardy, aby byla skutečně prospěšná.

Tato práce se zabývá činností K9 týmů (kynologických týmů) a USAR týmů v rámci národního i mezinárodního nasazení. Právě zmíněné týmy hrají klíčovou roli při ovlivňování efektivity zapojení České republiky do mezinárodní humanitární pomoci. Neustálé zdokonalování jejich práce je klíčovou výzvou, které členové těchto týmů čelí. V České republice se jedná o činnost USAR odřadu, jehož součástí je i kynologický tým.

Důvodem pro volbu tématu je jeho vysoká aktuálnost a především význam. Zapojení se do mezinárodní pomoci je základním předpokladem k tomu, aby se Česká republika stala plnohodnotným členem mezinárodního společenství a vytvořila si image spolehlivého

a důvěryhodného partnera pro mezinárodní spolupráci. V dnešním světě, kde se neustále objevují nová bezpečnostní rizika, je velmi důležité budovat si stabilní postavení v rámci mezinárodního společenství.

2 SOUČASNÝ STAV

2.1 Úvod do řešené problematiky

Nejprve dojde k vymezení pojmu humanitární pomoc, dále pak bude popsána činnost USAR odřadů a význam kynologů pro USAR odřad. To vše s využitím sekundárních zdrojů v podobě odborné literatury a odborných článků, či odborných webových stránek.

2.1.1 Humanitární pomoc

Humanitární pomoc je projev solidarity s postiženými, který je pevnou součástí úsilí mezinárodního společenství o řešení kritických situací a problémů v místech, kde jejich řešení přesahuje možnosti postižených zemí. Jednou z možností pomoci je vysílání USAR týmů (Procházková, 2010).

„Státní humanitární pomoc České republiky do zahraničí je realizována z finančních zdrojů alokovaných vládou na daný rok ve státním rozpočtu. Humanitární pomoc je do zahraničí poskytována podle naléhavosti situace a potřeb postiženého státu, podle možností ekonomiky, disponibilních zdrojů státního rozpočtu, v souladu se zásadami a rezolucemi mezinárodního společenství a s vlastními prioritami a zájmy (Navrátil a Hon, 2010).“

Mezinárodní humanitární pomoc Česká republika poskytuje podle naléhavosti situace, potřeb postiženého státu, ekonomických možností, dostupností zdrojů ve státním rozpočtu, ale také v souladu se zásadami a rezolucemi mezinárodního společenství a podle vlastních priorit a zájmů (Procházková, 2010).

V roce 2015 bylo podpořeno celkem 46 humanitárních projektů ve 23 zemích, a to částkou ve výši téměř 90 milionů korun českých (Ministerstvo zahraničních věcí, 2016).

Státní humanitární pomoc České republiky určená pro zahraniční státy se realizuje zejména na základě Zákona č. 239/2000 Sb., o integrovaném záchranném systému, který definuje, že úkoly související se zapojením do mezinárodních záchranných

operací při mimořádných událostech v zahraničí a poskytování humanitární pomoci do zahraničí zajišťuje Ministerstvo vnitra České republiky v součinnosti s Ministerstvem zahraničí. Konkrétně je tímto úkolem pověřeno Ministerstvo vnitra – generální ředitelství Hasičského záchranného sboru.¹ Dalším legislativním dokumentem upravujícím tuto problematiku je Nařízení vlády č. 463/2000 Sb., o stanovení pravidel zapojování do mezinárodních záchranných opatření, poskytování a přijímání humanitární pomoci a náhrad výdajů vynakládaných právními osobami a podnikajícími fyzickými osobami na ochranu obyvatelstva, ve znění nařízení vlády č. 527/2002 Sb. Dále pak Zákon č. 133/185 Sb., o požární ochraně, zprostředkovává možnost soustřeďovat a nasazovat síly a prostředky požární ochrany při poskytování mezistátní pomoci bez ohledu na to, kdo s nimi disponuje. Spolupráci Hasičského záchranného sboru s mezinárodními organizacemi a zahraničními subjekty potom umožňuje Zákon č. 238/2000 Sb., o Hasičském záchranném sboru ČR. Zásady pro zapojení sil a prostředků České republiky do mezinárodních záchranných operací a poskytování humanitární pomoci potom definuje Usnesení vlády České republiky č. 458 z 9. května 2001. Rozhodovací pravomoci v souvislosti s poskytováním humanitární pomoci potom charakterizuje Zákon č. 151/2010 Sb., o zahraniční rozvojové spolupráci a humanitární pomoci (Ministerstvo vnitra České republiky, 2017).

Hasičský záchranný sbor (HZS) je pověřen organizací a koordinací humanitární pomoci, a to včetně takové, která směřuje do zahraničí (Baštecká, 2005, str. 196).

„Základním posláním Hasičského záchranného sboru ČR je chránit životy, zdraví obyvatel a majetek před požáry a poskytovat účinnou pomoc při mimořádných událostech, ať již se jedná o živelní pohromy, průmyslové havárie či teroristické útoky (Vilášek, Vondrášek, Fiala, 2014, str. 26).“

Veškerá humanitární pomoc v zahraničí podmíněna tím, že s ní bude dotčená země souhlasit, povolí její realizaci a zejména sama o pomoc požádá. Státní suverenita,

¹ Pozn. autorky - Ministerstvo vnitra uvádí na svých webových stránkách (rok 2017) tento zákon. Po novelizaci se však už využívá nový Zákon o Hasičském záchranném sboru č. 320/2015.

integrita a národní jednota musí být plně respektována v souladu s Chartou OSN (INSARAG, 2015).

2.1.2 Činnost USAR odřadu

Nasazení odřadů pro humanitární pomoc v zahraničí se realizuje v rámci záchranné humanitární pomoci. Speciální typy odřadů se skládají podle aktuální potřeby v místě mimořádné události, takže se může jednat například o požární odřad, povodňový odřad, USAR odřad atd. Z hlediska personálního obsazení se odřady skládají z členů Hasičského záchranného sboru České republiky, dále pak například z příslušníků kynologických brigád, příslušníků Policie České republiky, ze zaměstnanců Státního ústavu jaderné, chemické a biologické ochrany či zaměstnanců Správy úložišť radioaktivních odpadů (Ministerstvo vnitra České republiky, 2017).

Příslušníkem odřadu USAR se v ČR může stát osoba splňující přísná kritéria zdravotní a psychické způsobilosti. Dále musí být osoba předem očkovaná proti nakažlivým nemocem a odborně připravena pro výkon svojí činnosti. K dalším požadavkům se řadí znalost cizích jazyků, velitelská funkce a odborná specializace (Zaoralová, 2015).

Vznik USAR odřadů v České republice je úzce spojen s rokem 1988 a mimořádnou událostí, která zasáhla území Arménie. Jednalo se o zemětřesení o síle 7. stupně Richterovy stupnice. Hlavní správa Sboru požární ochrany Ministerstva vnitra a životního prostředí Československé republiky rozhodla o okamžitém vyslání jednotky hasičů na místo katastrofy. Jednalo se o přelomové rozhodnutí, protože do této doby poskytovalo Československou pouze finanční nebo materiální humanitární pomoc. Trvalo dalších jedenáct let (do roku 1999) než byl vytvořen specializovaný odřad s jasnou koncepcí rozvoje a specializací. Důvodem jeho vzniku bylo vyslání jednotky českých hasičů do Turecka a Tchaj-wanu, kde došlo k silným zemětřesením. Zásah na místě prokázal, že Česká republika není schopná efektivně poskytovat záchrannou pomoc v zahraničí. Důvodem byla nedostatečná opora v legislativě, špatné smluvní ujednání, chybějící pravidla a metodické pokyny, nedostatečné technické prostředky, neexistence systematického výběru osob do záchranných jednotek, či absence zvláštní

odborné přípravy. Tato situace se stala podnětem pro přípravu koncepce pro zlepšení, což vyvrcholilo přijetím Zákona č. 239/2000 Sb., o integrovaném záchranném systému. Tato legislativa se sice primárně zabývá integrovaným záchranným systémem, ale také upravuje oblast záchranné pomoci v zahraničí. (Ministerstvo vnitra České republiky, 2017).

„Integrovaný záchranný systém je nutno chápat jako koordinovaný postup jeho složek při přípravě na mimořádné události a při provádění záchranných a likvidačních prací (Vilášek, Vondrášek, Fiala, 2014, str. 11).“

V současné době patří tuzemský tým USAR mezi 29 nejlepších na celém světě. To se projevuje tím, že prokazuje vysokou kvalitu připravenosti podle mezinárodní certifikace INSARAG – viz níže (Zaoralová, 2015).

Od počátku vytvoření specializované vyhledávací a záchranné jednotky bylo využito sil a prostředků Hasičského záchranného sboru hlavního města Prahy, která nabízela vysokou kvalitu personální a materiální základy, ale také vhodnou infrastrukturu (mezinárodní letiště, základnu dopravního letectva Armády České republiky). Od července 2007 dosáhl mezinárodní akceschopnosti vyhledávacího a záchranného odřadu i Hasičský záchranný sbor Moravskoslezského kraje (Ministerstvo vnitra České republiky, 2007).

„Hasičský záchranný sbor je základní složkou integrovaného záchranného systému, který zabezpečuje koordinovaný postup při přípravě na mimořádné události a při provádění záchranných a likvidačních prací (Vilášek, Vondrášek, Fiala, 2014, str. 26).“

V současné době je podle hlavním úkolem USAR odřadu: „vyhledání, vyproštění a prvotní ošetření osob uvězněných v sutinách objektů, zřícených následkem přírodních katastrof, nehod či úmyslného jednání. USAR odřad je způsobilý k vyhledávání s pomocí vyhledávacích psů a vyhledávací techniky, k vyzvednutí těžkých nákladů, k prořezávání železobetonu a ocelových konstrukcí, k záchrance s využitím lan, ke stavbě vzpěr a k odhalování i izolaci nebezpečných materiálů. Cílem USAR operací je

zachránit, co největší počet lidí, v co nejkratším čase a zároveň minimalizovat riziko pro záchranáře (Zaoralová, 2015).“

V prostoru každé katastrofy panují pro záchranáře mimořádně složité podmínky. Veškeré průmyslové, hospodářské či jiné objekty jsou narušené a hrozí jejich zřícení. Navíc je zde místní obyvatelstvo, které je zpravidla ve špatném psychickém i zdravotním stavu a vyžaduje okamžitou pomoc. Hrozba zničení, poškození či ohrožení materiálních a technických prostředků přitom neustává, ale pokračuje. Nutnost zahájení záchranných prací je neodkladná (Štětina a kol., 2014, str. 215).

Jednotlivá nebezpečí se kombinují a působí v čtenější frekvenci, než je tomu u „běžných“ zásahů. Opatřením ke zmírnění rizik je například zařazení hasičů se specializací pro práci ve výškách a nad volnou hloubkou, leteckých záchranářů a pro práci v podzemí. Dalším rizikem těchto zásahů je hrozba psychického vyčerpání. Do týmu se vybírají hasiči na základě doporučení psychologa a velitelů, kteří také posuzují jejich psychickou odolnost. Jako další probíhají i psychologická školení pro zvládnutí posttraumatických stresových poruch. Další nebezpečí v podobě přehřátí je sníženo využitím speciálního obleku a dodržováním pitného režimu (Vodička, 2004).

Postup vyslání USAR odřadu do zahraničí

Řídící důstojník operačního a informačního střediska Ministerstva vnitra České republiky – generálního ředitelství Hasičského záchranného sboru ČR, vydá pokyn na uvedení předurčených sil a prostředků do pohotovosti. Tento pokyn vzniká na základě obdržení informace o vzniku závažné události v zahraničí nebo při vyžádání pomoci ze zahraničí. Řídící důstojník pak zajišťuje vydání rozkazu generálního ředitele HZS ČR k povolání příslušníků k pracovní cestě (podle jmenného seznamu). Tímto rozkazem se určuje velitel odřadu, zařazení do odřadu osoby poskytující pomoc, stanovují se cíle a způsoby přepravy, místo soustředění, doba odjezdu apod. Všechny náležitosti definuje Pokyn generálního ředitele HZS a náměstka ministra vnitra č. 45 ze dne 9. 10. 2003, ve znění pokynu generálního ředitele HZS ČR a náměstka ministra vnitra č. 7 ze dne 2. 2. 2004. Poté se realizuje svoz příslušníků a kynologů na místo soustředění k vyslání odřadu. S uvedením odřadu do pohotovosti je dále zjišťována situace v místě nasazení,

požadavky na pomoc, relevantní kontakty, možnosti pro rychlý průjezd tranzitními zeměmi, vízové povinnosti. Veliteli odřadu je poskytnuta zúčtovatelná záloha v zahraniční měně. Členům odřadu je potom předán rozkaz generálního ředitele HZS ČR k povolání příslušníků HZS ČR na služební cestu k poskytnutí humanitární pomoci (Procházková, 2010).

Zkratkou INSARAG se označuje Mezinárodní poradní skupina pro vyhledávací a záchranné práce. Tato organizace je globální sítí více než 80 zemí a organizací, které se zabývají pátráním a záchranou osob v rámci USAR týmů. Cílem existence organizace je vytvoření a zajištění existence minimální mezinárodních standardů a metodiky pro USAR týmy, včetně mezinárodní koordinace reakce na mimořádné události. Posláním organizace INSARAG je posílit výkonnost a koordinaci USAR týmů po celém světě, čímž organizace přispěje k záchraně lidských životů (INSARAG, 2017).

Standardy popisují organizaci INSARAG a způsob jejího fungování, roli postižených zemí, způsoby jejich reakce a možnosti spolupráce s USAR týmy, pravidla a postupy pro budování národních USAR týmů, pravidla pro externí klasifikaci IEC a INSARAG (INSARAG, 2015).

Skupina působí pod záštitou OSN od roku 1991 a zabývá se koordinací mezinárodních záchranných akcí souvisejících s USAR týmy a jinými činnostmi. Organizačně je INSARAG složena ze tří útvarů: řídicí skupiny, pracovní skupiny a regionálních skupin - Evropa/Afrika, Amerika, Asie (Procházková, 2010).

Vznik INSARAG se datuje do roku 1991, kdy byla vytvořena iniciativa USAR odřadů, které společně působily při odstraňování následků zemětřesení v Arménii a v Mexiku. V dnešní době INSARAG sestává z řady různých organizací, subjektů aj. týmů (INSARAG, 2015).

Svoje základní hodnoty a principy definuje INSARAG následovně (INSARAG, 2017):

- Oddanost k dodržování současných standardů a metodologie – členové INSARAG se zavazují k dodržování současných standardů INSARAG a k dodržení, alespoň minimální úrovně procedur, které standardy v současnosti udávají. Komunita INSARAG bude pokračovat v zdokonalování standardů a procedur prostřednictvím neustálého vzdělávání;
- integrace – spolupráce napříč různými složkami (ať veřejného sektoru, soukromého sektoru, neziskového sektoru) za účelem zvýšení připravenosti na vznik mimořádných událostí, zrychlení reakce a zefektivnění odstraňování jejich následků;
- profesionalita – INSARAG propaguje odpovědné, etické a profesionální standardy pro všechny týmy USAR a relevantní zájmové skupiny;
- respekt k diverzitě – INSARAG respektuje rozdíly mezi týmy USAR a jejich schopnosti k dosažení společných cílů;
- respekt k odlišným kulturám – INSARAG se zavazuje k respektování rozdílů mezi USAR týmy z různých kultur;
- pokrok založen na potřebách – mobilizace a rozvoj USAR týmů je podpořen pouze v případě, že s tím souhlasí daná země a nebrání se mezinárodní pomoci. Typ mezinárodní pomoci ze strany INSARAG je potom založen na ochotě dané země k přijetí pomoci a jejich aktuálních potřebách, nikoliv na jejich zdrojích;
- koordinace – koordinace spolupráce různých spřátelených institucí při řešení mimořádných událostí.

INSARAG má mandát k tomu, aby na místech živelních katastrof prováděl svoji činnost takovým způsobem, že dojde k efektivnějšímu postupu, který zachrání více životů, sníží utrpení a minimalizuje nepříznivé důsledky. Dále se jedná o mandát k podpoře posílení národních USAR kapacit a aktivit, což má za cíl zlepšení připravenosti k reakci v nejohroženějších zemích za účelem stanovení priorit v rozvojových zemích (INSARAG, 2015).

INSARAG (2015) popisuje, že existují tři druhy USAR týmů na národní úrovni. Jedná se o typy týmů (resp. druhy odřadů) v klasifikaci Heavy, Medium a Light. USAR tým pak musí projít klasifikačním procesem, podle jehož výsledku bude přiřazen do

jedné ze zmíněných skupin. Tato metodika eliminuje riziko, kdy na místě katastrof působí nevyškolené a nezkušené týmy USAR. U kategorií lze rozpoznat následující charakteristiky:

- Light USAR tým – disponuje pouze základními nebo minimálními operačními schopnostmi v rámci vybavení pro záchranu, znalostí a schopností členů týmu. Nicméně jsou schopné vykonávat různé práce související například s povrchovým hledáním osob, se záchranou osob po bezprostředním vzniku katastrofy;
- Medium USAR tým – disponuje pěti základními komponenty kapacity USAR týmu (řízení, vyhledávání, záchrana, zdravotník a logistika). Tento tým je schopen realizovat složité technické pátrací a záchranné akce, manipulace a zvedací operace. Je však schopen pracovat pouze na jednom místě, nikoliv na více místech;
- Heavy USAR týmy – disponují všemi složkami (komponenty) USAR týmu a vykazují provozní schopnost pro realizaci složitých technických, pátracích a záchranných operací i v případě, kdy došlo ke zhroucení nebo selhání veškeré infrastruktury v místě katastrofy. Samozřejmostí je schopnost provádět manipulaci a zvedací operace. Od týmu na této úrovni se očekává, že má schopnost pracovat na více místech, což znamená, že je jeho logistika na vysoké úrovni a nepotřebuje žádnou logistickou podporu od jiných složek. Heavy USAR tým je schopen vykonávat těžší práci na dvou místech současně. Medium USAR tým pouze na jednom místě.

Moduly USAR týmů v úseku civilní ochrany Evropské unie jsou následující (Procházková, 2010):²

² Pozn. autorky práce - K modulům jsou přidány ještě čtyři další, které se v praxi využívají, ale autorka Procházková, je ve svém přehledu neuvádí. Celkem se v dnešní době v rámci Mechanismu CO unie používá 17 modulů.

- Modul pro vysokokapacitní odčerpávání (HCP) – v tomto případě se realizuje odčerpávání vody ze zaplavených oblastí čerpání vody na pomoc hašení požárů;
- modul pro čištění vody (WP) – zabývá se zajištěním pitné vody a kontrolou kvality vody;
- modul pro vyhledávání a záchranné práce ve městech ve středně těžkých podmínkách (MUSAR) – tento realizuje vyhledávání, lokalizaci a záchranu obětí, které se nachází pod troskami zřícených domů a vyprošťují osoby při dopravních nehodách a poskytuje první pomoc;
- modul pro vyhledávání a záchranné práce ve městech v těžkých podmínkách (HUSAR) – zabývá se vyhledáváním, lokalizací a záchranou osob, které se nachází pod troskami zřícených domů, ale také vyprošťuje osoby při dopravních nehodách a poskytuje první pomoc;
- modul pro letecké hašení lesních požárů s pomocí vrtulníků (FFFH);
- modul pro letecké hašení lesních požárů s pomocí letadel (FFFP);
- předsunutá zdravotnická jednotka (AMP);
- předsunutá zdravotnická jednotka s chirurgií (AMPS);
- polní nemocnice (FHOS);
- letecká evakuace obětí katastrofy (MEVAC);
- nouzové dočasné přístřeší (ETS);
- chemická, biologická a radiologická a jaderná detekce a odběr vzorků (CBRNDET);
- vyhledávání a záchranné práce v podmínkách CBRN (CBRNUSAR);
- modul pozemního hašení lesních požárů GFFF;
- modul hašení lesních požárů pomocí vozidel GFFV;
- modul povodňových zábran FC;
- modul pro záchranu osob z vodní hladiny pomocí Lodí FRB.

Nouzové situace jsou situace, které čas od času naruší normální režim lidského systému. S jejich vznikem je nutné počítat a preventivně se připravovat. Za tímto účelem stát (veřejná správa či jiná organizace) vytváří složky (útvary), které v případě

narušení normálního stavu zajistí návrat k normálnímu stavu při zajištění ochrany a rozvoje chráněných zájmů (Procházková, 2010, str. 35).

Katastrofou se rozumí událost, která nastává v důsledku lidské nebo přírodní činnosti a ničivě postihuje přírodu nebo společnost. Tato je vždy nečekaná a velkého rozsahu. Negativně dopadá na svoje prostředí a zcela pozměňuje předchozí stav. Zpravidla je doprovázena velkým počtem lidských obětí, či velkým rozsahem škod. Běžnými místními prostředky pak nelze důsledky katastrofy odstranit (Štětina a kol., 2014, str. 46).

Zemětřesení je nejsilnějším a pro společnost nejděsivějším projevem vnitřní činnosti zemské kůry. Šíření tepla ze zemských hlubin vede k tomu, že se kontinenty pohybují a vzájemně do sebe narážejí, kontinentální desky se podsouvají jedna pod druhou, čímž dochází k hromadění obrovských sil, když se uvolní, tak vyvolají zemětřesení určité síly (Štětina a kol., 2014, str. 47).

Zemětřesení popisuje Procházková (2010, str. 53) jako „krátkodobé pohyby zemského povrchu vyvolané náhlým uvolněním mechanické energie nahromaděné v zemském nitru.“

2.1.3 Význam kynologů pro USAR odřad

Kynologie je nauka, která se zabývá výzkumem psů a souvisejících pojmů. Kromě vědeckého zaměření psů se dotýká i laického vztahu mezi chovatelem a psem, popř. mezi výcvikářem, psovodem a psem. Primárně není kynologie určena pouze vědcům, ale všem chovatelům a nadšencům (Mienk, 2008).

Kynologové a jejich psi mají obrovský význam při záchraně osob či při vyprošťovacích pracích, ale i při plnění dalších humanitárních účelů. První písemná zmínka o využití psů pro takové účely pochází ze Švýcarska z období okolo roku 1800. Mniši, zde používají bernardýni pro hledání osob ztracených při sněhových vánicích. Tímto byla započata historie využití psů pro humanitární a záchranné účely. Výcvik a využití psů pro potřeby vyhledávání a záchranu osob při mimořádných událostech

a katastrofách se začíná rozvíjet od 70. let minulého století (Gerritsen a Haak, 2013, str. 9-20).

V dnešní době je struktura úkolů, které může plnit každý, ještě větší. Pes se využívá pro realizaci širokých záchranných a vyhledávacích prací. Nikoliv pouze pro vyhledávání a stopování osob (George, George, 1998, str. 7-10).

Důležitou složkou USAR odřadů jsou potom kynologové se speciálně vycvičenými psy pro vyhledávání živých osob ze sutin. V současnosti je poskytována těmto kynologům systematická péče pro rozvoje jejich práce a zvyšování její kvality (Ministerstvo vnitra, 2017).

Velmi často jsou kynologové na místě katastrofy jako první členové záchranných sborů. Důvodem je jejich přínos, protože pes je schopen pracovat i v náročných podmínkách, a také bez ohledu na denní dobu (tedy i v noci). Kynologové se stávají plnohodnotnou a nezbytnou součástí složek integrovaného záchranného systému všude na světě (Cooper, 2005, str. 184).

Kynologové potřebují také určitou podporu a nemohou na místě katastrofy působit samostatně. Tuto podporu může zajišťovat místní obyvatel, příslušník místních složek integrovaného záchranného systému nebo jiný kolega z USAR odřadu (Snovak, 2004, str. 6).

K nasazení kynologické skupiny v místě zásahu dochází v případě, kdy existuje podezření, že se ve zříceném objektu vyskytuje jedna či více osob a jejich pozici nelze běžnými způsoby a prostředky přesně určit. Jedná se i o případy, kdy nelze vyloučit, že se ve zříceném objektu nenachází žádné osoby. Kynologická skupina má za úkol nalézt živé osoby v případě (MV-generální ředitelství HZS, 2005, str. 4):

- Vyhledávání osob zasypaných sutí, troskami budov či jiným materiálem;
- vyhledávání osob, které jsou uvězněné při rozsáhlých dopravních a leteckých nehodách a průmyslových haváriích;

- prohledávání nepřístupných míst, kde se mohou nacházet osoby. To znamená například otvorů, jámy, šachty, sklepy apod.;
- prověřování prostorů, jestli se v nich nenacházejí náhodné osoby.

Pro všechny záchranné týmy velkou výzvou hledání přeživších pod hromadami sutin, či v obtížně dostupných prostorech. Využití psů při této činnosti má v podstatě samé výhody. Právě pes může oběť najít nejrychleji a tímto se podílet na záchraně životů. Psi dokáží projít zónami velmi rychle a přesně identifikovat místo, kde se nachází přeživší. Pro záchranáře je obtížné lokalizovat prostory, kde mohou být lidé bezprostředně po příjezdu na místo katastrofy (Hemmerly-Brown, 2010).

Tuto charakteristiku využití psů při záchranných a vyhledávacích pracích lze uzavřít tím, že se využívají pro vyhledání osob, ve ztížených podmínkách, kde nelze osoby přímo vidět, tedy například jsou zasypané pod troskami budovy atd. (Helton, 2009, str. 208-209)

Pes v USAR odřadu musí dokázat nalézt každou oběť, ať už žije, či nikoliv. Tuto osobu musí pes vypátrat, i když je pokrytá sutí, popelem, prachem, sněhem, solí či je pod vodou. Člověk má okolo 5 milionů receptorů čichu. Zatímco pes až 200 milionů. Z toho vyplývá, že má pes výborně vyvinut čich (Karwoski, 2013, str. 7).

Čich u psů je vysoce vyvinut, a také čichové laloky v mozku psa, jsou několikrát větší než u člověka. Tímto je čich nejdůležitějším smyslem psa a člověk tohoto aktivně využívá i pro svůj prospěch (Gilbert, Gilbert, 2013).

Záchranářská kynologie je kynologický obor, jehož posláním je výcvik psovoda se psem k nalézání pohřešovaných osob v sutinách, ve volném terénu, lavinách či pod vodní hladinou, a to prostřednictvím využití čichových schopností psa. Právě psem a psovodem je tvořena nerozdělitelná kynologická dvojice (Ministerstvo vnitra České republiky, 2017).

Záchranářská kynologie je jedním z oborů této nauky, která se zabývá výcvikem psovoda a psa, a to za účelem vyhledávání osob v sutinách, ve volném terénu, lavinách, pod vodou apod. Velkou roli zde hrají čichové schopnosti psa (Hejzlar, 2013).

Pes s vhodnými předpoklady se může stát členem služební jednotky integrovaného záchranného systému (Ostrander, Ruvinsky, 2012, str. 484).

Jeden pes s kvalitním výcvikem může při plnění určitých úkolů zastoupit práci až desítek záchranářů (Ollhoff, 2013, str. 20).

Podle metodiky Ministerstva vnitra se pojmem kynolog se psem rozumí: „kynolog se psem – speciálně vycvičený tým určený k biologickému vyhledání osob za využití čichových schopností psa, v zahraniční terminologii se používá zkratka K9-team (z canine team). Jedná se o držitele kynologického atestu se specializací S (sutiny), jehož použitelnost k provádění záchranných prací byla ověřena a prokazuje se dle předpisu HZS ČR (MV-generální ředitelství HZS, 2005, str. 4).“

Každý pes se může naučit rozpoznávat pachy a tímto se přiblížit pro práci v útvaru USAR. Na druhou stranu je nutné, aby splňoval i další podmínky. Jeden pes tak může být vhodnější pro potřeby USAR odřadu, zatímco jiný pes najde prostor pro využití spíše v protidrogovém policejním útvaru atp. (Jones et al., 2004)

Za vhodného psa pro využití v USAR odřadu (pro účely vyhledávání a záchrany osob) lze považovat každého psa, který je schopen na základě tréninku a svých dovedností indikovat lidský pach, a to jednoduše a jasně. Zároveň musí takový pes být schopen provádět vyhledávací a záchranné práce ve ztížených podmínkách po delší časové období (Gerritsen a Haak, 2013, str. 28).

Trénink psů je velmi rozsáhlou a dlouhodobou záležitostí (bez ohledu na typ USAR odřadu). Zpravidla trvá 12 až 18 měsíců a výstupem tréninku je udělení atestace (certifikace) pro psa a jeho psovoda. V některých státech je potom atestace (certifikace) povinná, takže pes a psovod se nemohou účastnit záchranných a vyhledávacích prací, jestli ji nemají. Při výcviku je nutné dbát na posílení vhodných vlastností a dovedností

psů, jako například schopnost aklimatizace psa (musí být schopen pracovat v novém prostředí, kde se nachází neznámí lidé), poslušnost a rychlá reakce na povely. Samozřejmostí je výcvik v podmínkách, které se podobají místům, ve kterých potom budou zásahy probíhat (například na sutinách). Cílem výcviku je vyškolit psa tak, aby našel oběť a varoval psůvoda (Jones et al., 2004).

Pro dosažení úspěchu v USAR odřadu je vhodné trénovat psa nejméně třikrát týdně, a to po dobu minimálně jednoho roku. Pokud je frekvence tréninků na nižší úrovni, tak se tím musí prodloužit doba výcviku. Nelze předpokládat, že kratší interval tréninku dokáže zajistit, že bude mít pes požadovanou výkonnost (Judah, 2007, str. 55).

Za klíčovou schopnost pro psa se považuje výdrž, která se projevuje delším nasazením psa v místě zásahu. Čas hraje vždy v neprospěch záchranářů a jeho postupem se snižuje pravděpodobnost záchrany lidských životů. Pokud je pes kvalitně vycvičen a má dostatečnou výdrž, tak dokáže na místě katastrofy dlouhodobě označovat místa, kde se nacházejí lidé a tímto zkrátit dobu jejich záchrany (Alomajan, 2013, str. 94).

Za dobrého kandidáta pro práci v USAR odřadu lze dále pak považovat psy, kteří mají vhodné vlastnosti temperamentu, spoléhají se více na pachy než na vizuální kontakt při identifikaci kořisti, umí se učit a vstřebávat nové poznatky, jsou zvědavější, přátelští a mají dostatek energie, kterou využívají pro pohyb. I u psů je nutné zajistit, že nebudou mít sedavý životní styl, ale budou zvyklí na pravidelný pohyb (Jones et al., 2004).

Další klíčové vlastnosti psa pro práci v USAR odřadu jsou rychlost a přesnost. Rychlost v tom smyslu, že je nutné, aby svoje úkoly plnil v určité optimální rychlosti, protože pes nemůže být pomalý. Při vyhledávání osob hraje čas velkou roli. Tato rychlost nesmí negativně ovlivňovat přesnost. Nepřesný pes neoznačí správně místo, kde se oběť nachází a záchrana nebude efektivní (Judah, 2007, str. 55).

Každý pes, který je součástí USAR odřadu, má splňovat následující podmínky z pohledu veterinárního (Jones et al., 2004):

- Schopnost identifikovat a rozlišovat pachy na vysoké úrovni;
- pravidelné anti parazitické kontroly a prevence (v místě zásahu panuje zpravidla vyšší nebezpečí z tohoto pohledu);
- vhodná výživa povzbuzující výkonnost psa (strava musí být přizpůsobena pro dlouhodobé nasazení psa v místě zásahu, za stravu odpovídá psovod, který ji také vlastními silami zajišťuje – přiváží na místo zásahu);
- základní vyšetření psa (veterinární prohlídka, laboratorní testy, rentgen);
- kastrace a gastropexe – psům se doporučuje podstoupit uvedené zákroky, protože hrozí, že jinak nemusí podat 100% výkony při záchraně a vyhledávání osob;
- cestovní dokumenty musí být pro psa také vyhotovené, a to v předepsaném rozsahu a ve formální správnosti;
- první lékařskou pomoc pro psa musí v první řadě zajišťovat psovod, případně ve spolupráci s dalším členem USAR odřadu. V místě zásahu zpravidla nelze počítat s dostupnou veterinární péčí;
- ochrana proti toxickým látkám – v případě, že na místě zásahu existuje vyšší riziko přítomnosti toxických látek, tak to musí psovod akceptovat a konzultovat vhodnost zásahu s veterinářem (to lze i telefonicky). Základní znalosti o působení „běžných“ toxických látek na psa musí mít i psovod. Toxicita může ohrozit zdraví psa, či ovlivnit jeho schopnosti;
- stres – zasahující pes samozřejmě také podléhá stresu a vnímá tuto situaci jako stresovou. Eliminaci negativního vlivu je nutné systematicky odstraňovat vhodným výcvikem.

Každý pes vykazuje znaky nervozity a stresu při zásahu. Pak musí psovod zaručit, že stres a nervozita negativně neovlivní schopnosti psa. I k tomuto slouží pravidelný výcvik, který má tato rizika eliminovat (Haak a Gerritsen, 2016, str. 218).

Nyní je vhodné ještě definovat pojem kynologické skupiny, kdy se jedná o skupinu kynologů se psy, která se na místě zásahu sestavuje z přítomných kynologů (MV-generální ředitelství HZS, 2005, str. 4).

Kynologický tým pro potřeby USAR odřadu je složen minimálně z jednoho psovoda a psa, jenž, jsou držiteli určité certifikace či atestace. Obdržení certifikace či atestace je podmíněno dosažením určité kvalifikace, schopností, dovedností či zkušeností. Zpravidla jsou podmínky odlišné v každém státě (Snovak, 2004, str. 6).

Osoba psovoda je stěžejní při výcviku psa pro potřeby USAR odřadu. Psi se dopouštějí desítek různých chyb. Psovod musí mít přehled o obecných chybách (například z odborné literatury), které se dotýkají psů při cvičení pro potřeby USAR odřadu, těmto chybám potom zabránit v rámci výcviku. Psovod bez dostatečných znalostí není schopen správně psa vycvičit (Haak a Gerritsen, 2016, str. 218).

Psovod musí být schopen ošetřit nejen tržná zranění, ale i komplikovanější problémy. Zároveň je nutné, aby je psovod dokázal rozpoznat, tato komplikovanější zranění – například vnitřní krvácení, zlomenou končetinu, žaludeční problémy (Judah, 2007, str. 50).

Psovod musí vytvářet podmínky, ve kterých s ním pes dokáže efektivně komunikovat. Vzájemně si musí porozumět a chápat signály, které vydávají (Haak a Gerritsen, 2016, str. 220).

Psi využívají signály pro komunikaci se svým okolím. Kynolog s dostatečnou praxí musí umět signály číst a porozumět jim. Porozumění „řeči“ psa vede k tomu, že se kynolog stane lepším, a i jejich výsledky budou na lepší úrovni (Rugaas, 2007).

Cooper (2005, str. 184) tvrdí, že pes je pouze, tak dobrý, jako jeho trénink a zkušenosti. Primárně tak výkonnost psa ovlivňuje psovod, protože tento rozhoduje o jeho tréninku a zprostředkovává mu získání zkušeností.

Kynolog musí chápat chování svého psa (genetickou výbavu a instinkty), způsob jeho myšlení a učení (zejména zkušenosti ovlivňují chování psa). Učí se na základě operantního a klasického podmiňování (Donaldson, 2011).

Kynologie v gesci Ministerstva vnitra ČR

Před rokem 1999 byla záchranná kynologie velmi málo rozvinutá a Hasičský záchranný sbor se spoléhal na spolupráci s dobrovolnými kynology. V dnešní době je záchranná kynologie součástí složek integrovaného záchranného systému. Na dobrovolné kynologické organizace spoléhá jen částečně (Ministerstvo vnitra České republiky, 2017).

Záchranná kynologie byla rámcově zařazena do Integrovaného záchranného systému v roce 2003. Nicméně navazuje na dlouholetou a pevnou tradici, kterou má v České republice. Kynolog a pes je po dlouhá léta nedílnou součástí záchranného týmu, který se nasazuje při mezinárodních záchranných operacích za účelem nalezení osob zavalených v sutinách domů a objektů (Hejzlar, 2013).

Pro potřeby kynologického týmu pak Ministerstvo vnitra – generální ředitelství HZS vydalo speciální metodiku, která zajišťuje odbornou přípravu a instruktáž složek integrovaného záchranného systému a kynologických specialistů určených pro zásahy při vyhledávání zasypaných či zavalených osob ve zřícených budovách a objektech podobného charakteru (MV-generální ředitelství HZS, 2005, str. 4).

Atestaci kynologům pro jejich práci v USAR odřadu uděluje odborná kynologická komise generálního ředitele HZS ČR. Jejím úkolem je mj. sjednotit postupy a vymezit kompetence jednotlivých složek IZS pro oblast záchranné kynologie (Hejzlar, 2013).

Pro průzkum sutin s využitím psů lze používat různé systémy. Nejčastěji se jedná o následující (MV-generální ředitelství HZS, 2005, str. 17-20):

- Trojkový systém průzkumu sutin s využitím psů – patří ke standardním způsobům, kdy dochází ke spolupráci psů v trojicích. Do těchto skupin je vhodné začlenit i psy určené pro zvláštní úkoly (průzkum ventilačních šachet a kanálů, průrev mezi stavebními konstrukcemi – panely, prohledávání nestabilních oblastí poškozených objektů atd.). Na sutině může pracovat vždy jeden pes,

který je následně vystřídán druhým psem. Třetí pes je potom zaveden do dříve signalizovaných míst s úkolem dodatečného potvrzení, popř. na sutině pracují dva psi současně a třetí realizuje průzkum za účelem dodatečného potvrzení;

- dvojkový systém průzkumu sutin s využitím psů – tento systém se realizuje při počtu dvou psů k dispozici;
- čtyřkový systém průzkumu sutin s využitím psů – v této variantě řídí a koordinuje práci trojkové skupiny trenér či instruktor psů. Zvyšuje se přesnost a rychlost průzkumu, ale pes musí být skutečně špičkově vyškolen a poslušně se soustředit;
- systém práce na dvou oddělených místech nasazení – jedná se o samostatnou práci psů na různých místech katastrofy.

Je to právě vysoká namáhavost záchranářské práce, která vyžaduje, aby docházelo k pravidelnému střídání záchranných služeb. Přitom je nutné zajišťovat úzkou součinnost mezi všemi odbornými pracovníky, a také místním obyvatelstvem (Štětina a kol., 2014, str. 215).

Dále je samozřejmě nutné zajistit, že se pes bude soustředit výhradně na pach zasypaných osob a nebude se rozptylovat pachem jiných záchranářů, manipulantů či jiných zvířat. Musí se soustředit pouze na nalezení obětí v pasti (Hemmerly-Brown, 2010).

Z každého člověka vychází specifický pach, který je generován nepřetržitým uvolňováním malých vložek kůže a potu, a také obsahuje různé pachy z osobního oblečení, šamponů, mýdel, deodorantů, parfému a dalších materiálů. Pes je zvířetem, které má nejlepší předpoklady pro zachycení a identifikaci tohoto pachu. Pokud člověk zemře, tak se tento pach samozřejmě také mění, ale i zde může dojít k vytrénování psa pro jeho identifikaci (Jones et al., 2004).

MV-generální ředitelství HZS (2005, str. 30) charakterizuje i způsob značení prohledávaných prostor podle metodiky INSARAG. Kynolog k tomuto využívá

základního symbolu čtverce o velikosti přibližně 1 x 1 metr poblíž hlavního vchodu do hodnocené budovy a zároveň provádí výpis základních informací:

- Hazard information – informace o nebezpečí v prohledávaném objektu;
- Go – do objektu je možné vstoupit;
- No Go – do objektu je zakázáno vstoupit;
- Team – název týmu;
- Date/Time of start – datum/čas počátku prohledávání objektu;
- Date/Time of end – datum/čas ukončení prohledávání objektu;
- Live victims removed – počet vyproštěných živých osob;
- Dead removed – počet vyproštěných mrtvých osob;
- Persons unaccounted-for – osoby pohřešované;
- Location of other victims – poloha dalších obětí.

2.2 Posouzení těchto poznatků s vlastním cílem práce

Primárním cílem práce je na základě zhodnocení zapojení kynologů do USAR odřadů navrhnout doporučení ke zlepšení jejich účasti v mezinárodních skupinách.

Sekundárním cílem je identifikovat specifika činnosti a vymežit působnost USAR odřadů v České republice a v zahraničí. Dalším sekundárním cílem je prostřednictvím SWOT analýzy identifikovat výhody a nevýhody současného stavu zapojení kynologů do USAR odřadů v rámci mezinárodní humanitární pomoci.

Charakteristika současného stavu je spíše přínosná pro splnění sekundárních cílů práce, kdy tato kapitola čerpá informace z odborných publikací a jiných odborných zdrojů. Například dochází k identifikaci specifík činnosti USAR odřadů a vymezení působnosti USAR odřadů v České republice a v zahraničí.

Primární cíl práce bude naplněn v další části, takže lze získané poznatky v předcházející části vztáhnout k sekundárním cílům.

Prostřednictvím analýzy sekundárních zdrojů se podařilo identifikovat specifika činnosti a vymezit působnost USAR odřadů v České republice a v zahraničí. Zde hraje velkou roli platná legislativa a mezinárodní směrnice INSARAG, která zajišťuje, že se případná humanitární pomoc koordinuje. Činnost USAR odřadů v mezinárodním prostředí pak tato směrnice INSARAG ovlivňuje velmi výrazně, a to platí samozřejmě i na příkladu České republiky.

Prostřednictvím zpracování předchozí části práce je také možné získat přehled o celé problematice a usnadnit zpracování SWOT analýzy.

3 CÍL PRÁCE A HYPOTÉZY

Primárním cílem práce je na základě zhodnocení zapojení kynologů do USAR odřadů navrhnout doporučení ke zlepšení jejich účasti v mezinárodních skupinách.

Sekundárním cílem je identifikovat specifika činnosti a vymežit působnost USAR odřadů v České republice a v zahraničí. Dalším sekundárním cílem je prostřednictvím SWOT analýzy

identifikovat výhody a nevýhody současného stavu zapojení kynologů do USAR odřadů v rámci mezinárodní humanitární pomoci.

Předmětem diplomové práce je zhodnocení zapojení kynologů do USAR odřadů a jejich účast v mezinárodních skupinách. V teoretické části je uveden vývoj odřadů a jejich současná organizace, specifika činnosti a vymezení působnosti v ČR a v zahraničí. V praktické části je analyzován současný stav zapojení kynologů do vyhledávacího a záchranného odřadu do obydlených oblastí prostřednictvím SWOT analýzy a na základě výsledků jsou identifikovány výhody a nevýhody současného stavu.

V závěru jsou navrženy možnosti, které mohou vést ke zlepšení činnosti kynologů a jejich zapojení do USAR odřadů.

Hypotézy

V rámci zpracování práce došlo ke stanovení těchto hypotéz:

- H1: USAR odřad v České republice je plně akceschopný pro zásahy v zahraničí. Tato hypotéza předpokládá, že má tuzemský USAR odřad vysokou míru kvality, která se reflektuje v akceschopnosti pro zásahy v zahraničí;
- H2: Nasazování kynologů do záchranných akcí v zahraničí bylo zpočátku živelné a neorganizované. Tato hypotéza vychází z předpokladu, že se v počátcích fungování USAR odřadu objevovala řada problémů a vyslání záchranářů (včetně kynologů) do zahraničí v rámci mezinárodní pomoci bylo problematické;
- H3: Kynologům USAR odřadu chybí praktické zkušenosti se zásahy v zahraničí za posledních deset let. Tato hypotéza předpokládá, že kynologové USAR odřadu nemají zkušenosti se zásahy v zahraničí (netýká se to teoretických cvičení).

Práce reaguje na aktuální problémy USAR odřadu a zařazení kynologů do USAR odřadu. Momentálně je nutné neustále zkvalitňovat vzájemnou spolupráci, a tím i činnost celého USAR odřadu. Pouze tímto zlepšováním si může USAR odřad udržet konkurenceschopnost, či tuto ještě navyšovat. Odborné zdroje ovšem nedávají jednoznačnou odpověď na to, co je nutné ještě změnit, aby zlepšila účast kynologů USAR odřadu v mezinárodních skupinách. Toto bylo podnětem pro zpracování této práce, která právě na nedostatečné poznání v rámci řešení stanoveného problému reaguje. Snaha o vyřešení tohoto problému pak výrazně ovlivňuje obsah dalších kapitol, které jsou této ambici přizpůsobené.

4 METODIKA

Proces zpracování práce byl zahájen výběrem tématu, tvorbou osnovy a volbou primárního cíle a sekundárních cílů. Po těchto krocích bylo možné identifikovat předmět diplomové práce (viz výše) a zvolit metody, které budou vhodné pro zajištění toho, že bude naplněn primární cíl práce.

K těmto metodám se řadí analýza sekundárních zdrojů, analýza primárních zdrojů, sběr primárních dat, komparace a syntéza.

Analýza sekundárních zdrojů byla využita zejména pro zpracování kapitoly s literární rešerší. Tato kapitola podává ucelený přehled o problematice poskytování humanitární pomoci do zahraničí, činnosti USAR odřadu a významu kynologů pro USAR odřady. Zdrojem ke zpracování byla odborná literatura a další odborné zdroje (zejména webové stránky institucí typu Hasičského záchranného sboru apod., tedy zainteresovaných subjektů). Část zdrojů také pochází ze zahraničí, či od zahraničních autorů, aby bylo možné získat, co nejširší pohled na zkoumanou problematiku. S další částí sekundárních zdrojů je pracováno i v jiných částech práce.

V dalších částech práce (v kapitole s výsledky a diskusí) je ve větší míře pracováno prostřednictvím analýzy primárních zdrojů (informací od Hasičského záchranného sboru a odřadu USAR), sběru primárních dat (kvalitativního rozhovoru se zástupci USAR odřadu a kynology tohoto odřadu). Prostřednictvím analýzy byl předmět zkoumání (tj. USAR odřad a kynologové odřadu) rozložen na dílčí části a prozkoumán. Primární sběr dat potom přispěl k získání většího množství informací o fungování USAR odřadu a postavení kynologů v tomto útvaru. V diskuzi dochází ke komparaci získaných informací, ale především k syntéze získaných poznatků. Komparace například srovnává historický vývoj zásahů kynologů USAR odřadu na zahraničních misích, aby mohl být zhodnocen historický kontext zlepšení, či zhoršení. Syntéza veškerých informací umožňuje zhodnotit míru zapojení a připravenosti USAR odřadu pro potřeby mezinárodní humanitární pomoci. Z tohoto poté vyplývají návrhy a doporučení pro zlepšení zapojení kynologů.

V rámci práce se prolíná zkoumání činnosti USAR odřadu a činnosti kynologů. Jedná se o dvě vzájemně propojené složky, které nelze jednoduše oddělit. Činnost USAR odřadu ovlivňuje činnost kynologů, a platí to i obráceně, tedy činnost kynologů rozhoduje

o efektivnosti USAR odřadu na místě zásahu. Jsou to vzájemně propojené systémy a nelze je zkoumat jednotlivě a samostatně bez posouzení vzájemných interakcí.

V rámci popisu metodického zpracování lze zmínit i využití SWOT analýzy, která je komplexní technikou pro vyhodnocení silných a slabých stránek subjektu, jeho příležitostí a hrozeb. V tomto případě je předmětem SWOT analýzy zhodnocení interního a externího prostředí USAR odřadu ve vztahu ke kynologům a výkonu záchranné kynologie v jeho rámci.

5 VÝSLEDKY

V této kapitole jsou uvedené výsledky související se zpracováním práce.

5.1 Kvalitativní šetření

Kvalitativní šetření mělo podobu polostrukturovaných rozhovorů. Tato forma šetření umožnila prozkoumat práci USAR odřadů a kynologů v těchto odřadech do hloubky a zjistit veškeré podstatné detaily využitelné v rámci této práce. Prostřednictvím polostrukturovaných rozhovorů je možné pokládat dodatečné otázky a aktivně reagovat na odpovědi respondentů. Tímto se podařilo získat podrobnější a relevantnější informace, a také více porozumět zkoumané problematice.

Kvalitativní formou šetření se také zvýšila validita výsledků. Došlo k oslovení respondentů, kteří se přímo zabývají výkonem práce v odřadech USAR, popř. zde přímo působí na pozici kynologa.

Dotazování se uskutečnilo v termínu od 10. 4. do 20. 4. 2017 v centrále USAR odřadů. Respondentům byla zaručena anonymita, ale v podstatě žádný z respondentů na anonymitě netrval.

Cílem kvalitativního šetření bylo získat poznatky pro sestavení SWOT analýzy přímo od kynologů USAR odřadu a dalších členů USAR odřadu.

Otázky pro kvalitativní šetření:

1. Představení respondenta – věk, doba práce pro odřad, pozice v odřadu.
2. Máte osobní zkušenost s účastí při mezinárodních akcích? Jaké konkrétně?
3. Jak hodnotíte připravenost účasti USAR odřadu v ČR pro zapojení se do mezinárodních skupin? Jak se situace odlišuje oproti minulosti?
4. Jaké máte doporučení ke zlepšení účasti USAR odřadu v mezinárodních skupinách a podmínkách? Zejména v ohledu zlepšení činnosti kynologů?
5. Jak hodnotíte stav zapojení kynologů do vyhledávacího a záchranného odřadu do obydlených oblastí? S jakými riziky se potýkáte, či myslíte, že budete potýkat v budoucnosti? Jaké příležitosti pro rozvoj a zlepšení vidíte?

6. Jaké problémy aktuálně řešíte v souvislosti se zapojením kynologů do USAR odřadů? Lepší/zhoršuje se situace oproti minulosti? Jakým způsobem?

1. Představení respondenta – věk, doba práce pro odřad, pozice v odřadu.

Příslušník USAR odřadu A pracuje v odřadu 3 roky, a to na pozici řidiče. Jeho věk je 33 let. Příslušník USAR odřadu B je ve věku 38 let a práci v odřadu USAR se věnuje 12 let. Působí na pozici velitele družstva. Příslušník USAR odřadu C pracuje v USAR odřadu po dobu devíti let. Momentálně působí na pozici styčného důstojníka. Věk respondenta je 34 let. Příslušník USAR odřadu D je ve věku 42 let a v odřadu USAR pracuje 8 let. Jeho pracovní pozice je hasič. Příslušník USAR odřadu E pracuje jako velitel čety a zástupce team leadera. Na této pozici pracuje 10 let a momentálně je ve věku 50 let. Příslušník USAR odřadu F má 39 let a v odřadu pracuje po dobu 10 let. Za tuto dobu působil na různých pozicích, například velitel družstva, velitel čety, zástupce velitele atd. Kynolog USAR odřadu A vykonává práci kynologa v systému IZS po dobu 12 let, kdy z toho 10 let je také součástí USAR odřadu. Pracuje na pozici vedoucího kynologů odřadu. Kynolog USAR odřadu B je ve věku 35 let, na pozici kynologa působí 11 let. Kynolog USAR odřadu C má 46 let a v USAR odřadu na pozici kynologa pracuje 5 let.

2. Máte osobní zkušenost s účastí při mezinárodních akcích? Jaké konkrétně?

Příslušník USAR odřadu A se osobně účastnil pouze jedné mezinárodní akce. Jednalo se o cvičení v Estonsku, které proběhlo v roce 2017. Příslušník USAR odřadu B u této otázky zmiňuje svoji zkušenost ze zásahu v Nepálu v roce 2015, kde byl součástí tzv. Trauma týmu. Dále z jeho slov vyplývá, že absolvoval desítky mezinárodních cvičení. Například v Polsku, Rakousku, Francii, Estonsku atd.

Příslušník USAR odřadu C v podstatě odpovídá podobně jako předchozí respondent. Potvrzuje, že má zkušenosti ze zahraničí, a tedy, že byl nasazen v Nepálu, kde se účastnil činnosti v rámci tzv. Trauma týmu. Dále se respondent účastnil mezinárodních cvičení ve Finsku, Švédsku, Rakousku, Estonsku, Irsku, Chorvatsku, Francii atd. Příslušník USAR odřadu D žádné osobní zkušenosti s mezinárodními akcemi nemá. Příslušník USAR odřadu E zkušenosti s mezinárodními akcemi v USAR odřadu prozatím nemá. Nicméně se jako velitel odřadu Heavy capacity pumping účastnil pomoci při odstraňování následků povodní v Polsku. Příslušník USAR odřadu F nemá žádnou osobní zkušenost s účastí při

mezinárodních akcích. Kynolog USAR odřadu A má zkušenosti jak s mezinárodními cvičeními, tak také s reálnými zásahy v zahraničí. Kynolog USAR odřadu B má také zkušenosti s mezinárodními akcemi, ať už se jednalo o cvičení v Polsku (2007 až 2010), Slovinsku (2007), či humanitární pomoc v Albánii. Pravidelně se také účastní Mezinárodních setkání kynologů v České republice, a to od roku 2006 doposud (v pozici účastníka nebo organizátora). Kynolog USAR odřadu C má osobní zkušenost pouze s účastí na jednom cvičení v Polsku, kde probíhala reklasifikace českého USAR odřadu.

3. Jak hodnotíte připravenost účasti USAR odřadu v ČR pro zapojení se do mezinárodních skupin? Jak se situace odlišuje oproti minulosti?

Příslušník USAR odřadu A hodnotí aktuální připravenost odřadu USAR v České republice jako výbornou. Příslušník USAR odřadu B v tomto směru hodnotí situaci jako velmi pozitivní. Aktuální připravenost popisuje jako velice dobrou, a to zejména v oblasti práce na sutinách. Oproti minulosti došlo k velkému zlepšení, ať už v oblasti zlepšení techniky, vybavení či zkušeností. Příslušník USAR odřadu C hodnotí připravenost odřadu USAR jako na profesionální úrovni, což je důsledkem pravidelných výcviků a školení. Každých pět let probíhá rekvalifikace a situace se v této oblasti stále lepší. Příslušník USAR odřadu D hodnotí připravenost účasti USAR odřadu kladně. Oproti minulosti vidí pozitiva ve zlepšení vybavenosti a nové techniky. Zlepšení je také viditelné ve vytvoření standardizovaných postupů a metodikách.

Příslušník USAR odřadu E tvrdí, že je odřad USAR plně připraven k zásahům v mezinárodních skupinách, ale objevuje se problém v rámci letecké přepravy odřadu. Dále respondent popisuje, že se oproti minulosti zlepšila zejména jazyková vybavenost managementu, vlivem absolvování patřičných kurzů se také zvýšilo povědomí managementu o fungování systému mezinárodní pomoci a schopnost managementu absolvovat papírovou válku kolem nasazení odřadu. Co se týká vybavení a výcviku, tak je tým na srovnatelné světové úrovni. Příslušník USAR odřadu F popisuje připravenost USAR odřadu jako velmi dobrou, kdy navíc ještě došlo ke zlepšení v oblasti logistiky. Kynolog USAR odřadu A vnímá připravenost USAR odřadu na velmi profesionální úrovni. Může však hovořit pouze z pozice kynologa, který není přímou součástí odřadu, ale pouze „je pouze psovod“ a pro objektivní informace nemá dostatek poznatků.

Kynolog USAR odřadu B hodnotí připravenost jako na vysoké úrovni, zejména v komparaci s okolními státy, velmi dobrá je i materiální vybavenost USAR odřadu, jak pro činnosti v rámci odřadu, tak po týlové stránce. Kynolog USAR odřadu C definuje svůj osobní dojem tak, že si myslí, že připravenost odřadu jako takového, je na vysoké úrovni. Vzhledem k minimální účasti na akcích však postrádá možnost komparace s minulostí.

4. Jaké máte doporučení ke zlepšení účasti USAR odřadu v mezinárodních skupinách a podmínkách? Zejména v ohledu zlepšení činnosti kynologů?

Příslušník USAR odřadu A ke zlepšení účasti doporučuje větší investice do technické vybavenosti USAR odřadu. Konkrétně doporučuje například nákup čtyřkolek s vozítky či dronů. Příslušník USAR odřadu B doporučuje zlepšit činnost vedení a přístupu k práci, pokud tedy není potřeba řešit psa. Příslušník USAR odřadu C definuje doporučení tak, že se kynologové mají více začlenit více do standardních procesů (než je tomu doposud). Například pomáhat při stavbě stanů, podporovat ostatní záchranáře při záchranných pracích atd. Příslušník USAR odřadu D dává doporučení ke zlepšení v podobě zlepšení součinnosti odřadu a kynologických skupin. Příslušník USAR odřadu E potvrzuje, že jsou kynologové na špičkové úrovni, psi mají skvělé vycvičení. Prostor pro zlepšení vidí v tom, že se kynologové více začlení do práce týmu obecně, čímž je myšleno budování a provoz základny a práce s týmem, pokud zrovna není pro kynologa žádná práce se psem. Tento respondent přímo tvrdí, že si doposud kynologové tzv. hrají na vlastním písečku a práci s týmem se spíše vyhýbají. Příslušník USAR odřadu F doporučuje zlepšit možnost účasti USAR odřadu tím, že dojde ke zlepšení možnosti zajištění letecké přepravy. Kynolog USAR odřadu A tvrdí, že je úroveň práce vysoká a velmi dobře funguje i spolupráce mezi kynology a členy odřadu. Každá akce je ovšem unikátní, a co je dobře při jednom nasazení nemusí platit u těch dalších. Prostor pro zlepšení by hledal spíše u jednotlivců, kteří se vždy mohou zlepšovat, analyzovat svoje chyby a přijmout opatření pro zlepšení. Kynolog USAR odřadu B zde o žádném vhodném doporučení neví. Kynolog USAR odřadu C v této otázce odkazuje spíše na politické špičky státu a vedení zřizovatele odřadu.

5. Jak hodnotíte stav zapojení kynologů do vyhledávacího a záchranného odřadu do obydlených oblastí? S jakými riziky se potýkáte, či myslíte, že budete potýkat v budoucnosti? Jaké příležitosti pro rozvoj a zlepšení vidíte?

Příslušník USAR odřadu A nemá zkušenosti s prací kynologů, ať už praktické, či z doslechu, takže na tuto otázku neodpověděl. Příslušník USAR odřadu B hodnotí zapojení kynologů do vyhledávacího a záchranného odřadu kladně. K největším rizikům podle respondenta patří zřícení konstrukce, pády, požáry, či výbuchy. V budoucnosti podle respondenta mohou nastat problémy v souvislosti s financováním činnosti odřadu, a také s laxním přístupem některých členů. Příležitostí pro rozvoj je potom větší flexibilita vedení. Příslušník USAR odřadu C obecně doporučuje vyšší aktivitu při realizaci vlastních záchranných prací. Příslušník USAR odřadu D chápe úlohu kynologů jako nepostradatelnou, takže proto hodnotí stav jejich zapojení do vyhledávacího a záchranného odřadu jako nezbytnou součást prací. Při prvotním průzkumu je činnost kynologů nutností.

Příslušník USAR odřadu E v tomto případě navazuje na svoji předcházející odpověď. S tím, že rizika jsou podstatě stále stejná. Nemůže však mluvit za kynology, kteří budou mít přesnější pohled na celý problém. Z pohledu respondenta je rizikem zranění psa, ať už pádem do sutiny nebo pořezáním se o něco. Jak dále respondent udává, tak je to samozřejmě nepříjemné pro toho psa i jeho kynologa, znamená to však i omezení kapacit týmu, pokud by těch zranění vylučujících psy z práce bylo více, neboť jejich počet je na misi omezený, a složitě by je šlo nahradit. Pokud by se jednalo o vážnější problém, je zde samozřejmě i otázka vyřazení psa, což znamená zmařený výcvik a roky práce kynologa. Tento respondent pak příležitost pro zlepšení vidí v tom, že by mělo nastat při přípravě cvičení, neboť zejména mezinárodní cvičení konaná v zahraničí nejsou poslední dobou pro kynology nijak pracovně zajímavá, někdy je při nich dokonce ohroženo zdraví psů a jejich výcvik.

Příslušník USAR odřadu F hodnotí stav zapojení kynologů do vyhledávacího a záchranného odřadu do obydlených oblastí jako dobrý. Při hodnocení rizik si spíše všímá jevů, které komplikují zásah a ohrožují bezpečnost zasahujících: nestabilita budov a jiné problémy. Kynolog USAR odřadu A i zde potvrzuje kvalitní hodnocení práce odřadu a stoupající kvalitu spolupráce s členy odřadu při zásazích. Výborné výsledky jsou potom důkazem toho, že spolupráce mezi členy odřadu a kynology skutečně velmi dobře funguje. Respondent ještě připomíná, že samozřejmě nelze paušalizovat s ohledem na to, že každá

akce je unikátní, a co je dobře při jednom nasazení, nemusí platit u těch dalších. Věcí pro zlepšení je samozřejmě jako v každém oboru několik, ale pokud jsou členové odřadu profesionálové, tak musí řešit především nedostatky při své činnosti, což v odřadu funguje na vysoké úrovni. O každém kroku zásahu se následně mluví, a každá akce má svoje vyhodnocení (ze všech možných úhlů). Kynolog USAR odřadu B popisuje, že rizika při zásahu jsou shodná s ostatními členy odřadu USAR, ale ještě navíc existuje riziko zranění psa nebo potíží způsobených aklimatizací zvířete. Za vyšší riziko považuje respondent také nutnost přípravy zvířete po psychické stránce, zvláště pak dlouhé přesuny dopravními prostředky a stresové situace související s přepravou více zvířat v omezeném prostoru. Kynolog USAR odřadu C nemá možnost odpovědět, a to z důvodu nedostatku příležitostí či zkušeností se zásahy.

6. Jaké problémy aktuálně řešíte v souvislosti se zapojením kynologů do USAR odřadů? Lepší/zhoršuje se situace oproti minulosti? Jakým způsobem?

Příslušník USAR odřadu A zde vidí pozitivní trend v tom, že se situace v tomto směru stále zlepšuje. Kynologové se začínají aktivně zúčastňovat aktivní práce v misích. Příslušník USAR odřadu B aktuálně řeší personální problémy, protože například nepanuje příliš velký zájem o práci v USAR odřadu. Vývoj pak v důsledku tohoto spíše stagnuje. Příslušník USAR odřadu C tvrdí, že velká část kynologů by bez ovlivňování svého vedení pracovala o 100 % lépe (než je tomu doposud). Tímto respondent navazuje na svoje doporučení uvedené výše. Příslušník USAR odřadu D říká, že se situace zlepšuje oproti minulosti, a to díky zvýšení počtu kynologů z řad příslušníků hasičského záchranného sboru krajů. Příslušník USAR odřadu E zmiňuje, že svoji odpověď už shrnul v otázce číslo 4. V podstatě jde o to, že situace s kynology má už léta setrvalý charakter. Příslušník USAR odřadu F popisuje, že se situace v souvislosti se zapojením kynologů do USAR odřadu zlepšuje oproti minulosti. Při hodnocení však není konkrétnější a pouze sděluje, že se zlepšuje spolupráce obecně jako celek. Kynolog USAR odřadu A už odpověděl, že se situace stále zlepšuje. Jak dále připomíná, tak stále platí, že psi mají v týmu důležitou roli a zatím je nelze téměř ničím nahradit. Na straně kynologů je také, co zlepšovat, ale je to individuální věc každé akce. Kynolog USAR odřadu B aktuálně řeší problémy s financováním činnosti kynologů, kdy je nutné zajistit finance na očkování psů a psovodů, tedy využívat granty poskytované Ministerstvem vnitra ČR. Situace se však podle respondenta zlepšuje.

Kynolog USAR odřadu C odpovídá v tom smyslu, že problémy jsou letité a stále stejné. Vzhledem k neexistujícím společným cvičením kynologů se zbytkem odřadu, a z toho pramenící nesourodosti odřadu, je pohled na kynology trochu odměřený. I když se to podle respondenta zlepšuje. Zároveň respondent navrhuje realizaci průběžných společných cvičení, ať se členové odřadu a kynologové lépe poznají, získají si vzájemnou důvěru a seznámí se navzájem se všemi činnostmi odřadu (a naopak odřad se všemi činnostmi kynologů). Podle respondenta by se měla vytvořit parta lidí, která si bude navzájem důvěřovat.

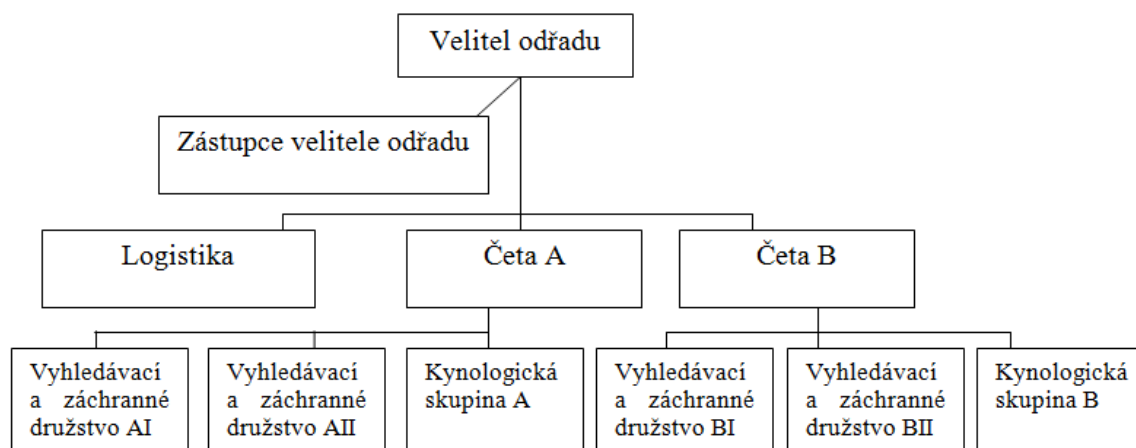
Vyhodnocení výstupů z kvalitativního šetření se nachází v kapitole s diskuzí, protože jsou závěry ze šetření přímo komparované s ostatními poznatky, které se podařilo v rámci zpracování práce identifikovat.

5.2 Sekundární analýza současného stavu zapojení kynologů do USAR odřadu

Podklady pro analýzu současného stavu jsou čerpané z interních informací, které USAR odřad poskytl. Popřípadě je využito veřejně dostupných zdrojů, které se problematikou zabývají.

USAR odřad s klasifikací Heavy podle INSARAG sestával v roce 2015 z 68 osob. Jak již bylo uvedeno, tak se na činnosti odřadu podílelo Ministerstvo vnitra – Generální ředitelství Hasičského záchranného sboru (personálně prostřednictvím 13 pracovníků), Hasičský záchranný sbor hlavního města Prahy (personálně prostřednictvím 27 pracovníků) a Hasičský záchranný sbor Moravskoslezského kraje (personálně prostřednictvím 28 pracovníků).

Velitelem odřadu je vždy předem určený velitel pro USAR odřad HZS kraje, mající v daný měsíc pohotovost. Zástupcem velitele je potom předurčený velitel pro USAR odřad HZS kraje, nemající v daném měsíci pohotovost.

Obrázek 1 Organizační struktura odřadu, vlastní zpracování podle interních materiálů

Sekce logistiky je složena z příslušníků HZS a osob zařazených do odřadu na základě poskytování osobní a věcné pomoci (lékaři):

- Důstojník plánování;
- Důstojník bezpečnosti;
- Styčný důstojník (4 pracovníci);
- Statik;
- IT specialista;
- Týlař – technik – technické služby – spojař (2 pracovníci);
- Týlař – logistik (2 pracovníci);
- Lékař (2 pracovníci).

Každé vyhledávací a záchranné družstvo je tvořeno pracovníky na pozicích:

- Velitel družstva;
- hasič záchranář zástupce velitele družstva;
- hasič záchranář strojník;
- hasič operátor elektronického a vyhledávacího zařízení (2 pracovníci);
- hasič záchranář technik chemické služby a bezpečnostní důstojník;
- hasič záchranář lezec (2 pracovníci);
- hasič záchranář zdravotník s kurzem Doprava raněných, nemocných a rodiček (2 pracovníci).

Každá z kynologických skupin je potom tvořena:

- Vedoucím kynologem;
- kynology příslušícími k záchrannému družstvu I. (2 pracovníci);
- kynology příslušícími k záchrannému družstvu II. (2 pracovníci)

Společné zásahy kynologů a Hasičského záchranného sboru České republiky samozřejmě neprobíhají pouze při zahraničních misích, ale také při zásazích v České republice. Přitom kynologové společně se psem plní různé úkoly související s vyhledáváním osob (nejen pátrání v sutinách).

Logistické činnosti slouží pro zajištění toho, že budou mít členové USAR odřadu k dispozici veškerý potřebný materiál, vybavení apod., a to samozřejmě ve správném čase, množství, kvalitě, na správném místě a se správnými náklady. K logistickým činnostem patří například řízení skladů, přeprava materiálu, vybavení a osob, příprava potřebného materiálu, balení materiálu atd.

Manažerské činnosti směřují k dosažení toho, že bude celý tým řízen efektivně a optimálně, aby bylo dosaženo cílů jeho existence.

Členství v USAR odřadu je podmíněno dlouholetými zkušenostmi z praktických zásahů v rámci výjezdových jednotek HZS ČR či jiných složek integrovaného záchranného systému. Organizační struktura odřadu je navíc nastavena tak, aby došlo k zastoupení všech využitelných odborností a specializací, které se u HZS ČR vyskytují.

Logistika a přeprava USAR odřadu

USAR odřad musí být v případě vyslání do zahraničí rychle a bezpečně přepraven na místo zásahu. Způsob přepravy je potom ovlivněn místem, kde má zásah proběhnout. Pokud se jedná o vzdálenost do 2 500 km, tak může být využito letecké přepravy ve spolupráci s armádou České republiky. Nicméně armáda nedisponuje vhodnými modely letadel pro přepravu USAR týmu (letadla mají nízkou kapacitu). Z tohoto důvodu je možné využít soukromých aerolinek pro přepravu USAR týmu. Bez ohledu na toto platí, že je doba odletu USAR středního odřadu je šest hodin. U těžkého USAR odřadu dle INSARAG je tato doba 10 hodin.

Pozemní přeprava se realizuje do vzdálenosti 1 000 kilometrů, což znamená, že se jedná o přibližně 17 hodin cesty. Oba způsoby přepravy lze samozřejmě vzájemně kombinovat.

USAR odřad přepravovaný leteckou přepravou může být doplněn o síly cestující pozemní přepravou.

Materiální zabezpečení USAR odřadu

USAR odřad má k dispozici veškeré vybavení a materiál, který je potřeba k bezproblémové činnosti. To znamená vybavení a materiál pro vyproštění a transport raněných, vybavení a materiál k zajištění a monitorování životních funkcí, základní obvazový materiál, chirurgické nástroje, šicí materiál a další zdravotní pomůcky.

Kynologové v USAR odřadu

Základním předpokladem pro vyslání kynologů USAR odřadu do zahraničí je jejich vyrozumění. To se provádí s využitím operačního a informačního střediska Ministerstva vnitra – generálního ředitelství HZS ČR. Druhou možností je vyrozumění prostřednictvím operačního a informačního střediska Hasičského a záchranného sboru kraje. Kynolog tímto získává informaci o vzniku mimořádné události. Zároveň musí informačnímu a operačnímu středisku potvrdit, jestli je schopen se případného nasazení účastnit. Tato schopnost je samozřejmě podmíněna nejen kynologem, ale i zdravotním stavem psa. V rámci mezinárodních záchranných operací musí mít pes platné očkování a kynolog cestovní doklad. Dále se rozhoduje o tom, jestli skutečně dojde k zásahu. Pokud ano, tak je pro kynologa zajištěna přeprava, ať už prostřednictvím dopravních vozidel integrovaného záchranného systému ČR, či s využitím soukromého vozidla kynologa. Na místě zásahu nebo na shromaždišti před vysláním do zahraničí se kynolog musí prokázat platným kynologickým atestem. Kynologický atest je potvrzen osvědčením (průkazem), že jeho držitel splňuje kvalifikační požadavky pro nasazení při zásahu ke kynologickému vyhledávání osob v oboru dle specializace. Kromě informací o psovodu jsou součástí atestace i informace o psu. Kynologický atest sám o sobě neznámá, že může kynolog odletět na zahraniční misi s USAR odřadem. Z atestovaných kynologů se vybírají Ti, kteří jsou určeni pro mezinárodní záchranné operace. Těmto se zajišťují všechna očkování.

Kynolog v odřadu USAR musí být držitelem kynologických atestů se specializací na sutinové. Jedná se o atesty S (sutinové vyhledávání) a P (plošné vyhledávání). Pro USAR odřad je potom nutný atest Sutinové vyhledávání. Držitelé atestů jsou potom uvedeni v seznamu držitelů kynologických atestů. Vyslání kynologů do zahraničí je potom podmíněno zapsáním kynologa na seznamu pro mezinárodní záchranné operace. Podmínky zápisu jsou ovlivněny pokynem generálního ředitele HZS a náměstka ministra vnitra.

Kvalifikační zkoušky musí kynolog a pes absolvovat s celkovým skóre 100 %. V opačném případě zkoušky nesplní a atest nezíská.

Na místě katastrofy pak svoji činnost realizují dva kynologové najednou, aby se vyloučila možnost selhání (chyby) a špatného označení místa, kde se pod troskami budovy (apod.) pravděpodobně nachází lidé. Samostatně kynologové zasahovat nemůžou, protože jejich zásah je možné realizovat až po zlikvidování bezprostředního nebezpečí – například požáru apod. Z tohoto důvodu je logické, že jsou kynologové součástí celého odřadu USAR, který sestává z různých odborníků.

Kynologové se v rámci svojí práce věnují výcviku a tréninku psů. K dispozici mají tréninková pracoviště, kde probíhají cvičení, ale také jezdí na cvičení, které pořádají různé organizace. Výcvik psa začíná už v době, kdy je štěnětem, protože v tomto období si pes vytváří socializační návyky. Kynolog pak pokračuje ve výcviku, který by měl vyvrcholit získáním atestace.

Požadavky kladené na psa v USAR odřadu

Pes v USAR odřadu musí být podroben náročnému a soustavnému výcviku, při kterém se budou zdokonalovat jeho vlastnosti. Například je nutné, aby vykazoval nevšímavost vůči svému okolí a byl schopen vyhledávat osoby i ve ztížených podmínkách, tj. například v hluku, v blízkosti požárů, kouře atd. Důležitá je samozřejmě i kondice psa, kdy musí být schopen překonávat dlouhé vzdálenosti a být schopen pracovat dlouhodobě. Správně vycvičený pes umí najít osoby až pod dvoumetrovou vrstvou sutin, a to velmi rychle, což znamená, že se jedná o nejrychlejší možnou variantu (rychlejší než například hledání s využitím technických vymožeností typu sond).

K obecným zásadám pro nasazení psů při sutinovém vyhledávání patří (MV-generální ředitelství HZS, 2005, str. 16):

- Pes na sutinách nesmí mít obojek, záchranářskou dečku, identifikační známky, či jinou výstroj, která se může na sutinách zachytit, a tedy psa zde uvěznit. V případě, že může pes zamířit do zvláště nebezpečné oblasti, tak lze využít vodítko nebo reep-šňůru. Další z možností je vybavení psa ochrannou obuví (zejména v místech, kde se vyskytuje velké množství ostrých předmětů);
- po skončení nasazení musí dojít k prohlédnutí psa, jestli není poraněn. Nemocný či zraněný pes se nesmí dalších zásahů účastnit;
- optimálně musí být pes fyzicky zdatný tak, aby byl schopen systematického 4hodinového nasazení s následným 4 hodinovým odpočinkem v opakujícím se cyklu po dobu 5 dní. I pes (stejně jako člověk) vykazuje po vyčerpávající práci únavu, a tedy potřebuje přestávky na odpočinek (ať už kratší, nebo delší). Unavený pes není spolehlivý a jeho nasazení přinese nespolehlivé výsledky. Je odpovědností kynologa, aby zjistil, že pes vykazuje známky únavy a přerušil jeho nasazení. To se dělá prostřednictvím nahlášení únavy psa vedoucímu kynologické skupiny, který rozhodne o tom, že průzkum dokončí jiný kynolog se psem;
- kynologická skupina se nasazuje na dobu neurčitou, resp. tak dlouho, jak dlouho je to potřebné. Jiné úkoly kynolog zajišťuje pouze v případě, že už není nutné provádět další vyhledávání v sutině. V tomto smyslu se jedná zejména o jiné úkoly v podobě první před lékařské pomoci, transportu raněných k ošetření atd.;
- v průběhu vyprošťování zavalené osoby čerpá pes odpočinek, či podle stupně únavy a konkrétní situace provádí vyhledávání v jiné části místa zásahu.

Požadavky na psa neodporují informacím, které uvádějí zahraniční odborné zdroje. Je pamatováno na nebezpečí, které psům na místě zásahu hrozí, a také na další problémy, které mohou nastat (jako například únava psa, nutnost dlouhodobého nasazení atd.)

O zdravotní stav psů se stará lékař USAR odřadu, kdy ve spolupráci s kynology, poskytuje pouze základní zdravotní péči, tj. ošetřování drobných poranění. Úplná veterinární péče není psům v USAR odřadu k dispozici při zajištění ostatními členy USAR týmu.

5.3 Zásahy USAR odřadu v zahraničí

Do přehledu nejsou zařazené výjezdy jednotlivých členů vyhodnocovacího a koordinačního týmu, protože s tématem práce nesouvisí. Řešené jsou pouze zásahy USAR odřadu.

Arménská republika v roce 1988 – zemětřesení

Ministerstvo vnitra (2016a) popisuje, že 7. prosince 1988 došlo k zasažení Arménie, které si vyžádalo přes 25 000 mrtvých, dále 19 000 zraněných a 500 000 osob zůstalo bez přístřeší. Škody na majetku dosáhly 16 milionů dolarů. Do místa katastrofy byl vyslán 78 členný záchranný odřad československých hasičů, a také 10 příslušníků z Útvaru Sboru požární ochrany hlavního města Prahy. Odřad zde realizoval záchranu osob ze zřícených objektů a další pomoc postiženému obyvatelstvu, včetně nepřetržitého průzkumu v pobořených stavbách, pomoci na vyžádání atd.

Dále Ministerstvo vnitra (2016a) uvádí, že zásah v místě trval 9 dní (od 14. prosince do 23. prosince). Transport na místo katastrofy byl realizován nákladním letadlem IL 76, kterým bylo přepraveno i 6 dopravních vozů AVIE a 1 terénní vůz. Ubytování odřadu bylo zajištěno vlastními silami v armádních stanech. To platí i o stravování, které bylo zajištěno z vlastních dovezených zásob. Odřadu se podařilo vyprostit 1 živou ženu a 37 mrtvých osob.

Turecká republika v roce 1999 – zemětřesení

Ministerstvo vnitra České republiky (2016b) popisuje, že dne 17. srpna postihlo Turecko zemětřesení o síle 7,4 stupně Richterovy stupnice. První informace o počtu obětí hovoří o 40 000 obětí. Na místo byl vyslán odřad, jehož primárním úkolem byla záchranu osob ze zřícených objektů a další pomoc postiženému obyvatelstvu. Odřad byl vyslán ve čtyřech výjezdových skupinách:

- Výjezdová skupina Olomouc – na místo vyrazila 19. srpna 1999 a odjela 3. září 1999. Počet osob skupiny byl na úrovni 20 příslušníků odřadu. Skupina vyprostila 5 mrtvých osob;
- výjezdová skupina Liberec – na místě působila od 22. srpna 1999 do 26. srpna 1999 v počtu tří osob. Těto skupině se podařilo vyprostít 4 mrtvé osoby;
- výjezdová skupina Adra – vyjížděla do Turecka dne 19. srpna 1999 a vracela se 24. srpna 1999. Skupina sestávala z 8 členů a vyprostila 8 živých osob, dále pak 34 mrtvých osob;
- výjezdová skupina Fischer – odjížděla z České republiky dne 21. srpna 1999 v počtu 6 příslušníků. Z Turecka se vracela dne 25. srpna 1999. Skupina vyprostila 2 mrtvé osoby.

Nasazení kynologů při této akci

Sedlák (1999) si všímá, že turecká vláda požadovala bezprostředně po zemětřesení zejména pomoc kynologů, kteří budou vyhledávat zasypané osoby, kterým se podařilo přežít zemětřesení. Ihned se na místo sjíždí více než 1500 záchranářů z celého světa. Připravenost hlásí i záchranáři z České republiky. Nicméně se zcela patrně projevuje neorganizovanost a špatná koordinace mezi příslušníky záchranných sil a politickou reprezentací. Například byla do hodiny zmobilizována pohotovostní jednotka OSN, ale příkaz k odletu (upřesňující pokyn z Ministerstva zahraničních věcí) neobdržela. Až po celodenním rozhodování na Ministerstvu vnitra je stanoveno, že dojde k uvolnění finančních prostředků a vyslání odřadu na místo katastrofy. Nikoliv však připravené pohotovostní jednotky, ale příslušníků jednotky Civilní ochrany Olomouc aj. Jednalo se o velmi neprofesionální rozhodnutí. Řada kvalifikovaných záchranářů zůstala v České republice a nemohla vycestovat. Další výjezdové skupiny jsou pak financované neziskovým sektorem a soukromými podniky, které poskytují sponzorské příspěvky. Na místo bylo nakonec vysláno sedm českých psodů, ale svoji práci zahajují až s dvoudenním zpožděním. Koordinace kynologů byla zajištěna Svazem záchranných brigád kynologů. Cestovní kancelář Fischer pak do Turecka veze náklad pomoci a nabízí místa pro přepravu dalším osmi psodům. Patnáct českých psů a psodů se tak dostává do extrémně těžkých podmínek pro vyhledávací práce. V místě panují těžké klimatické podmínky (teploty až 40 stupňů Celsia a vysoká vlhkost vzduch). Kynologové se rozdělují do tří skupin a operují samostatně na různých místech. Zde dochází ke kontaktům se

zahraničními kynology, včetně nutnosti vzájemné spolupráce. Zahraniční kynologové mají oproti českým k dispozici moderní a potřebné vybavení pro vyhledávání osob. Projevuje se tak řada nedostatků, která v podstatě znehodnotila práci českých kynologů na místě katastrofy. Přitom vina nebyla na straně těchto kynologů, ale na straně veřejné správy, která nedokázala okamžitě reagovat na zemětřesení a koordinovat poskytnutou pomoc. Česká skupina kynologů v tomto případě (v důsledku zpoždění) v podstatě pouze vyhledávala mrtvé oběti zemětřesení. Pro budoucí záchranné akce v zahraničí se podařilo nashromáždit následující poznatky:

- Prvních 72 hodin na místě katastrofy je nutné absolvovat s minimálním odpočinkem (ve výši 2 až 3 hodiny spánku);
- mělo by být vysláno výhradně kompletní prvosledové družstvo. Pro styk s médii má být ustanoven jeden oficiální „mluvčí“;
- každý psovod musí mít minimálně toto vybavení: vlastní leteckou přepravku, krmivo pro psa na týden, jídlo pro sebe na 2 až 3 dny, dezinfekční prostředky);
- každý pes musí vykazovat návyky v podobě: zkušeností s cestováním v letadle, návyku na granulované krmivo, návyku na pobyt v přepravce, snášenlivost s ostatními psy, zkušenosti z kontaktu s mrtvými osobami;
- každý psovod musí mít návyky v podobě: zvládnutí letu bez obav, nebát se výšek, otřesů půdy, vykazovat celkovou psychickou odolnost a znát cizí řeč;
- psovod musí disponovat vybavením pro zajištění přežití sebe a psa v podmínkách bez závislosti na týlu (tj. podložka pro psa, přehoz přes přepravku proti dešti).

Původně Ministerstvo zahraničí zcela a okamžitě odmítlo nabídku kynologů, kteří chtěli do Turecka ihned odcestovat. Tato instituce jim odmítla cestu povolit a zprostředkovat. Nakonec přišla nabídka od neziskové organizace, která cestu do Turecka zprostředkovala. To však stálo čas, který potom chyběl a neumožnil rychlou záchranu obětí zemětřesení (ČTK, 1999).

Václav Rasel (zástupce brigád kynologů) k tomu dodal: „Všechno bylo nachystané. Byli jsme odmítnuti, a tak jsme práce přerušili. Nemohu komentovat, proč nebyly naše služby využity.“ Na toto oponoval náměstek Ministerstva vnitra Otto Pick následovně: „je

dokázáno, že i několik neděl po zemětřesení byli objeveni živí lidé. Nevím odkud si svaz kynologů, který rozumí psům, osvojuje odbornost v této otázce (ČTK, 1999).“

Čínská lidová republika – Taiwan v roce 1999 – zemětřesení

Ministerstvo vnitra České republiky (2016c) podává k tomuto zásahu následující informace. Čínský ostrov Taiwan (okres Nanton) byl dne 21. září 1999 (v 01:45 hodin) zasažen zemětřesením o síle 8,2 stupňů Richterovy stupnice. Další z okresů Taichung byl zasažen zemětřesením o síle 6 stupňů Richterovy stupnice. Počet obětí tohoto zemětřesení byl nakonec na úrovni 1 185 osob, zraněno bylo 6 190 osob. Zároveň došlo ke zničení 10 984 domů. V České republice bylo rozhodnuto o vyslání zúženého odřadu 5 psů v 15:00 hodin. Jednalo se o psůvody Svazu záchranných brigád kynologů České republiky (tvořící oficiální jednotku Ministerstva vnitra – generálního ředitelství HZS ČR). Výpravu doprovázel koordinátor z neziskové organizace ADRA a zástupkyně Ministerstva zahraničních věcí Taiwanu. Jednotka odletěla z Prahy dne 21. září 1999 (v 19:45 hodin) a zpátky do České republiky se vrátila 27. září 1999. Transport byl realizován klasickými linkovými lety. Ubytování bylo zajištěno ve stanech a stravování bylo z dovezených zásob. Na místě katastrofy se jednotce podařilo vyprostit 6 živých osob. Prohledáno bylo 68 objektů.

Nasazení kynologů při této akci

Sedlák (1999b) charakterizuje, že tento zásah sice přichází jen několik týdnů po zásahu v Turecku, ale zcela se odlišuje. Podmínky pro záchranáře jsou zde zcela odlišné. Například po příjezdu na Taiwan zde celý krizový štáb spal, takže záchranné práce realizovala tato výjezdová skupina zpočátku samostatně (tzv. na vlastní pěst). Oproti Turecku zde byly velké sesuvy půdy a neustále docházelo k dalším menším zemětřesením. V lokalitě ještě navíc velmi reálně hrozilo protržení hráze a zaplavení celé oblasti. V takových podmínkách bylo velmi těžké realizovat průzkumné akce, a to ještě navíc při vysoké vlhkosti vzduchu, vysokých teplotách a absenci stínu. Prokázala se však výborná úroveň české kynologie. Psi v české pohotovostní jednotce mají dostatek zkušeností s vyhledáváním i mrtvých osob, takže došlo k jejich použití i v místech, kde velká část zahraničních psů nemohla být nasazena. Kynologům se navíc podařilo čerpat zkušenosti ze zásahu v Turecku a připravit se na složité podmínky, které zde budou panovat.

Turecká republika v roce 1999 (listopad) – zemětřesení

Ministerstvo vnitra České republiky (2016d) popisuje, že tento zásah reagoval na zemětřesení v Turecku, které nastalo 13. listopadu 1999. Zemětřesení bylo o síle 7,4 stupně Richterovy stupnice. Vrchní požární rada pak rozhodl, že bude vyslán záchranný odřad, který bude sestávat z 13 členů, tedy 5 členů Svazu záchranných brigád kynologů, lékaře Ministerstva vnitra ČR, 6 příslušníků HZS hl. m. Prahy a velitele odřadu. Primárním cílem odřadu byla záchrana osob ze zřícených objektů a další pomoc postiženému obyvatelstvu, včetně nepřetržitého průzkumu v pobořených stavbách atd. Zemětřesení si vyžádalo celkem 714 mrtvých osob. Odlet z Prahy proběhl 13. listopadu 1999. Přílet potom 18. listopadu 1999.

Buřič (1999) ve svém článku popisuje celý zásah podrobnějším způsobem. O sestavení záchranného týmu požádalo operační středisko Ministerstva vnitra – ředitelství HZS v 00.05 hodin. Na místo zemětřesení dorazila jednotka v 19.00 hodin. Zde se řídila žádostmi místního obyvatelstva o prohledávání sutin a budov. Dále žádostmi krizového štábu o prohledávání předem určených sektorů. I tento zásah probíhal ve velmi náročných podmínkách, protože zde panovala mlha, vlhkost a teploty pod bodem mrazu. Buřič (1999) dále uvádí, že se například potvrdilo, že při zásazích tohoto typu je velmi vhodné využívat dva týmy USAR odřadu, aby mohlo docházet ke střídání, či je nutné zajistit, aby měl s sebou USAR odřad dostatek finančních prostředků už při odletu z České republiky.

Iránská islámská republika 2003 – zemětřesení

Ministerstvo vnitra (2016e) definuje, že 26. prosince 2003 byla část Iránu postižena zemětřesením o síle 6,7 stupňů Richterovy stupnice. Zemětřesení si vyžádalo 41 tisíc obětí a bylo zničeno přes 90 % budov. Na základě žádosti Iránské islámské republiky o záchranářskou pomoc vyslala Česká republika osmnáctičlenný USAR odřad. Tento odletěl 26. prosince a zpátky se vrátil 29. prosince 2003. Transport byl zajištěn letadlem Armády České republiky. Ubytování bylo ve vlastních stanech, stejně tak bylo vlastními zdroji řešeno stravování. Odřadu se podařilo vyprostit jednu živou osobu a 51 mrtvých osob.

Alžírská demokratická a lidová republika 2003 – zemětřesení

Ministerstvo vnitra České republiky (2016f) informuje, že dne 21. května 2003 došlo v severní části Alžírsko k zemětřesení o síle 6,8 stupňů RichtEROVY stupnice. Odhad hovořil o 800 mrtvých a 6000 zraněných. Nakonec zahynulo 2 268 osob a dalších 10 147 osob bylo zraněno. Alžírsko požádalo Českou republiku o pomoc, na což reagovalo Operační a informační středisko MV-generálního ředitelství HZS realizací kroků k vyslání USAR odřadu. Česká jednotka byla v místě katastrofy nasazena jako první mezinárodní. Z Prahy jednotka odletěla 22. května 2003 a vrátila se 27. května 2003. Doprava byla zajištěna letounem Armády České republiky a stravování probíhalo z vlastních zásob. Zásahy komplikovalo velké vedro, které téměř znemožňovalo humanitární práce. Český USAR odřad prohledával třípatrovou budovu supermarketu, obytný dům, dále přidělené lokality. Úplně vyproštěno bylo 5 mrtvých osob. Další osoby nebylo možné vyprostit, protože v místě nebyla žádná těžká technika.

Zásah USAR odřadu v místě této katastrofy lze pokládat za úspěšný. Tento úspěch byl podmíněn nejen kvalitou lidských zdrojů, ale i velmi dobrou spoluprací jednotky USAR odřadu s českým velvyslanectvím. Zpočátku se sice objevil problém v komunikaci s místním obyvatelstvem, které chtělo záchranářům pomáhat, ale tato pomoc rušila psy. Nicméně pak se podařilo místním vysvětlit, že to práci komplikuje. Došlo i ke kontaktu se zahraničními týmy. Zejména z Korey a Švédska. Primárně se USAR odřad soustředil na vyhledávání osob. Vyprošťovací práce realizovalo místní obyvatelstvo (Buřic, Malina, 2003).

Tento zásah byl prozatím poslední v historii, kterého se kynologové USAR odřadu účastnili.

6 DISKUZE

6.1 Vlastní kritické zhodnocení výhod a nevýhod současného stavu

Kynologové mají při práci USAR odřadu velkou roli, protože bez psů, se zpomaluje proces hledání obětí. Pro rychlou reakci jsou nezbytný.

USAR odřad v České republice patří k nejlepším na světě a je plně připraven zapojit se do mezinárodních záchranných operací, a to včetně členů kynologické skupiny. To lze pokládat za velmi pozitivní zprávu, protože se tímto zvyšuje význam České republiky v mezinárodním prostředí, kde je díky tomuto pokládána za seriózního a špičkového partnera při řešení mimořádných událostí.

Současného stavu nebylo dosaženo automaticky, ale až po mnoha letech náročné práce, která si vyžádala nejen zlepšení fungování v činnosti Hasičského záchranného sboru, ale i přípravu a implementaci různých legislativních opatření. Jak se prokázalo při nasazení mezinárodní pomoci v roce 1999, tak tehdy byla připravenost tuzemských záchranářů prakticky nulová. Neexistovala žádná koordinace, žádná metodika, a tedy nebylo možné hovořit o odborném zajištění pomoci. Nasazování mezinárodní pomoci bylo živelné a neorganizované. Existovala však vůle a odhodlání pro změnu, což se pozitivně projevilo právě v tom, jak situace v dnešní době vypadá.

Velký význam má i využití metodiky INSARAG, která slouží přímo pro plnění cílů v podobě zvýšení efektivity a koordinace při vyhledávání a záchranných pracích. Podle této metodiky je český odřad USAR plně připraven k zásahům na místech mimořádných událostí a je schopen efektivně zasahovat, což potvrzuje osvědčení Heavy, které získal na základě výsledků klasifikačního cvičení. Tímto se dokládá vysoká odborná připravenost, organizační připravenost, operační připravenost, taktická připravenost a technická připravenost.

Činnost USAR odřadu je velmi náročná a vyžaduje celou řadu aktivit, které musí provádět pouze kompetentní pracovníci. O to složitější jsou potom zásahy v mezinárodním prostředí, kde dochází k setkání s jinou kulturou, cizím jazykem a odlišným přístupem k celé řadě faktorů. Člen odřadu proto musí mít mimořádnou psychickou odolnost, aby zvládl pracovat pod tlakem. V zahraničí je potom zásah psychicky náročnější, protože

odřad působí přímo v epicentru katastrofy, a navíc se objevují výše zmíněné rozdíly. Také je možné, že v místě katastrofy nebude k dispozici všechna potřebná technika a bude nutné využívat méně standardní technické prostředky.

V souvislosti s těmito problémy je velmi pozitivní, že existuje metodika INSARAG, která se snaží integrovat a standardizovat postupy při zásazích v místě katastrof. Metodika by měla zlepšit koordinaci činnosti mezi týmy z různých zemí. Atestaci a certifikace USAR odřadů pak přímo slouží pro rychlé pochopení toho, jak je daný tým vybaven, a na jakou práci je kvalifikován.

Následující tabulka číslo 1 shrnuje všechny zásahy kynologů USAR odřadu v zahraničí, kdy se jednalo o reálné a praktické zásahy, nikoliv cvičení. Jak vyplývá z komparace zásahů, tak se jednalo o zásahy v různých částech světa. Většinou byl zásah realizován v extrémně těžkých klimatických podmínkách, a to vše při mimořádné stresové zátěži, kterou žádné cvičení nemůže napodobit. To dokládá i vysoký počet mrtvých obětí, které se podařilo nalézt a vyprostit. S podobným zásahem nemají tuzemští záchranáři zkušenost z České republiky. Podle ohlasů se však kynologům vždy podařilo velmi dobře reprezentovat Českou republiku a být skutečně přínosem pro humanitární pomoc v místě katastrofy. To i v případě, kdy místní složky selhávají (jako v Taiwanu v roce 1999, kde záchranáři spali namísto pomoci). Český odřad se pak sám zorientoval a neprodleně zahájil vyhledávací a vyprošťovací práce, i přesto, že byla noc. Nicméně odborná literatura popisuje, že psům tma nevadí a nemá vliv na jejich schopnosti čichu, což se potvrdilo. Možná, že i díky tomuto aktivnímu přístupu, se zde podařilo českým záchranářům a kynologům zachránit šest živých osob, což z tohoto zásahu činí jeden z nejúspěšnějších v historii (právě z pohledu statistiky vyproštěných živých osob). Nejúspěšnější byl první zásah v Turecku v roce 1999.

Tabulka 1 Zásahy kynologů USAR odřadu v zahraničí, zdroj: vlastní zpracování

Zásahy kynologů USAR odřadu v zahraničí					
Lokalita	Rok	Příčina	Doba zásahu na místě	Výsledek	Poznámka
Arménie	1988	Zemětřesení	9 dní	1 živá osoba, 37 mrtvých osob	Neexistuje záznam o účasti kynologů
Turecko	1999	Zemětřesení	Různá, nejdéle 15 dní	8 živých osob, 45 mrtvých osob	Špatná organizace v ČR, nejednoznačná situace pro záchranáře
Taiwan	1999	Zemětřesení	7 dní	6 živých osob	Špatná organizace v místě katastrofy, prokázala se kvalita české kynologie
Turecko	1999	Zemětřesení	6 dní	Není znám	Delší doba reakce (19 hodin), potvrdil se přínos využití dvou týmů USAR odřadu, tedy střídání
Irán	2003	Zemětřesení	4 dny	1 živá osoba, 51 mrtvých osob	Kratší zásah
Alžír	2003	Zemětřesení	6 dní	5 mrtvých osob	Docházelo pouze k označení míst, kde se nachází lidé

Důvodem každého zásahu bylo zemětřesení, které patří k velmi nečekaným katastrofám přírodního charakteru. Nejkratší doba nasazení odřadu byla čtyři dny, zatímco nejdelší bylo nasazení jedné ze skupin záchranářů v Tureckou. Toto trvalo 15 dní. Z analýzy zásahů vyplynulo, že se postupně zlepšovala koordinace související s nasazením českého USAR odřadu na místě katastrof. První zásah v historii samostatné České republiky byl ve znamení výrazných nedostatků. Velmi dobrá kvalifikace tuzemských kynologů pro hledání osob byla znehodnocena postojem Ministerstva vnitra, které odmítlo zajistit kynologům transport, čímž se celý proces poskytnutí humanitární pomoci výrazně zdržel. Přístup Ministerstva vnitra pak byl dovršen naprosto nevhodnou komunikací náměstka, který zlehčoval nekvalitní práci státních úředníků. Při dalších zásazích se pouze potvrdilo, že je nutná rozsáhlá reforma činnosti USAR odřadu.

Výstupy z analýzy USAR odřadu

Kynologický oddíl je jednou ze základních organizačních součástí odřadu USAR. Jeho činnost je upravena metodikou Hasičského záchranného sboru, která si všímá zejména koordinace spolupráce mezi psem a psovodem. Je zřejmé, že kynolog musí být vysoce kvalifikován a umět psa vycvičit, aby byl přínosem pro celý odřad USAR. Pokud se mu toto podaří, tak získává certifikaci (atestaci) a může se účastnit mezinárodních záchranných akcí.

Výstupy z kvalitativních rozhovorů

Príslušníci USAR odřadu se pravidelně účastní cvičení v zahraničí, ale s praktickými zásahy v zahraničí zkušenosti téměř nemají. Účastní se pravidelně pouze různých mezinárodních cvičení. Podle jednoho z členů USAR odřadu přitom nejsou tato cvičení pracovně zajímavá a jejich kvalita velmi výrazně klesá. Praktických zásahů není příliš mnoho a spíše se jedná o ojedinělé případy, kdy s těmito mají kynologové zkušenosti. Přesto je připravenost USAR odřadu hodnocená jako výborná, a to zejména při pohledu na stav v minulosti. Zlepšilo se technické zázemí odřadu, vybavení odřadu, zkušenosti členů odřadu, metodické postupy, jazyková vybavenost členů odřadu, výcvik. Zlepšilo se prakticky všechno, co bylo tuzemskému USAR odřadu vytýkáno po zásahu v Turecku 1999. Na tomto má podíl zejména Ministerstvo vnitra, které muselo prokázat vůli ke změnám. Všichni kynologové potom potvrzují, že je připravenost odřadu na vysoké úrovni. V rámci připravenosti tak neexistuje velký prostor pro zlepšení. Odřadu je nutné doporučit,

aby i nadále posiloval svoji konkurenceschopnost. Členové USAR odřadu doporučují kynologům zlepšit činnost vedení a přístupu k práci (pokud nemusí řešit psa), více se začlenit do standardních procesů, zlepšit součinnost mezi těmito skupinami pracovníků (řadových příslušníků USAR odřadu a kynologů v USAR odřadu). Členové USAR odřadu upozorňují, že chybí ze strany kynologů větší aktivita a snaha o týmovou spolupráci. Jinak je však zapojení kynologů do práce USAR odřadu hodnocené kladně.

Kvalitativní rozhovory poskytují dostatek informací pro sestavení SWOT analýzy.

6.2 SWOT analýza

Předmětem SWOT analýzy je činnost USAR odřadu ČR s důrazem na činnost kynologů při mezinárodních záchranných operacích. Jednotlivé faktory jsou identifikované prostřednictvím informací, které tato práce obsahuje.

Silné stránky

S1: Kvalita odřadu, psovodů a psů – odřad je sestaven z vysoce kvalifikovaných členů, kteří patří k velmi zkušeným příslušníkům Hasičského záchranného sboru. O tom vypovídají i výsledky kvalitativního šetření. Řada příslušníků na klíčových pozicích pracuje v odřadu více než deset let.

S2: Mezinárodní postavení - odřad patří k nejkvalitnějším na světě. Dlouhodobě se umísťuje mezi nejlepšími při různých mezinárodních cvičeních. Tohoto by nemohlo být dosaženo, kdyby nedošlo k dosažení vysoké kvality práce kynologů.

S3: Soulad s INSARAG metodikou – odřad je držitelem nejvyšší klasifikace heavy od instituce INSARAG, která tímto oceňuje vysokou profesionální připravenost tuzemského odřadu. Na získání klasifikace se výrazně podílí i dovednosti psovodů a psů.

S4: Zkušenosti kynologů – více než 10 leté zkušenosti má většina kynologů odřadu. Delší zkušenosti pak mohou hrát roli při mezinárodních zásazích, které jsou velmi mimořádně složité a nelze je absolvovat bez potřebných zkušeností a odolnosti (kterou si příslušník získá právě absolvováním desítek různých zásahů – i v rámci České republiky).

Slabé stránky

W1: Omezená schopnost přepravy – z odpovědí respondentů v rámci kvalitativního šetření vyplývá, že USAR odřad není dostatečně připraven na přesun na delší vzdálenosti. Chybí přepravní prostředek ve formě letadla. Toto potvrzují i sekundární zdroje. Odřad musí spoléhat na to, že mu bude poskytnuto letadlo Armády České republiky, která ovšem také nemá vhodná letadla pro zajištění přepravy celého odřadu, ale pouze jeho části.

W2: Složitější postup při schvalování vyslání záchranného týmu do zahraničí – proces by bylo vhodné zjednodušit, aby se ještě urychlila schopnost reakce tuzemského odřadu na vznik mimořádných situací v zahraničí. Zejména v minulosti byl tento proces složitější a v několika případech výrazně zdržel poskytnutí pomoci pro státy zasažené katastrofou. V dnešní době lze předpokládat, že už bude situace řešena lépe.

W3: Vysoký počet „teoretických“ cvičení – jako nedostatek se může jevit, že v posledních letech realizuje USAR odřad pouze různá mezinárodní cvičení, ale v podstatě mu chybí praktické zkušenosti ze zásahů ze zahraničí. Je jasné, že tuto slabou stránku nelze v podstatě řešit, protože vznik mimořádné události a rozhodnutí o vyslání na místo takové události USAR odřad nemá, jak ovlivnit. Zde lze ještě zmínit, že jeden z respondentů kvalitativního rozhovoru dokonce nemá zkušenosti ani s cvičenými, takže je v podstatě nepřipraven na zásah (tedy nemá ani „teoretické“ základy). Cvičení například probíhají v jiných klimatických podmínkách. Cvičení v České republice nemůže kopírovat podmínky, které panují například v Turecku, kdy při zásahu panovala obrovská vlhkost vzduchu a vysoké teploty.

W4: Kynologové nejsou „součástí“ týmu – odpovědi příslušníků USAR odřadu a kynologů příslušících k USAR odřadu vyplývá, že mezi těmito panuje určitá „odtažitost“ a nejedná se kompaktní celek, který by působil jako tým. Vztahy jsou na vysoce profesionální úrovni a obě části týmu jsou schopné spolupracovat na vysoce kvalitní úrovni. Nicméně zlepšení mezilidských vztahů ještě může posílit synergický efekt ze spolupráce.

W5: Problémy s financováním – několik respondentů v kvalitativním šetření upozorňuje na nedostatečnou úroveň financování USAR odřadu, která pak může mít negativní důsledky na fungování celé jednotky.

Příležitosti

O1: Mezinárodní spolupráce – prohlubování mezinárodní spolupráce může ještě více zlepšit fungování USAR odřadu. Spolupráci lze navázat i na mezistátní úrovni, například s USAR odřadem v sousedních zemích a přebírat postupy a procesy, které umožní zlepšení současné situace. Jako další vhodná forma spolupráce se nabízí například účast na společných cvičeních apod.

O2: Budování jména ČR v zahraničí (návaznost na obchodní příležitosti při obnově území) – pokud dojde k zásahu v zahraničí, tak zde USAR odřad bude zastupovat i Českou republiku a její pověst. Dobrá práce odřadu se pak projeví i v ochotě místních subjektů ke spolupráci s českými firmami při obnově území. Pro USAR odřad takový případ může znamenat, že získá sponzorský dar od těchto českých firem nebo vyšší dotace od veřejné správy.

O3: Ohrožení psů na misích – psům na zahraničních misích není k dispozici veterinář, čímž se zvyšuje riziko ohrožení jejich zdravotního stavu. Při poranění musí spoléhat na pomoc psovoda či lékaře pro dospělé (který se mise účastní).

Hrozby

T1: Nedostatek kvalifikovaného personálu – jak zmiňuje jeden z respondentů, tak v budoucnu může dojít k tomu, že se USAR odřad bude potýkat s nedostatkem personálu, tedy zájmu o působení v této jednotce. Členové mohou pociťovat, že zde jejich potenciál není plně využíván, protože zahraničních zásahů je pouze minimální množství.

T2: Změny metodiky INSARAG – v tomto případě hrozí, že dojde ke změnám v metodice INSARAG, které budou znamenat, že tuzemský odřad USAR přijde o svoji nejvyšší klasifikaci. Například se metodika více zaměří i na schopnost přepravy na místo katastrofy a USAR odřadu se tímto sníží hodnocení, protože je jeho schopnost přepravy na horší úrovni.

T3: Změna politické situace – může vést k omezení financování činnosti USAR odřadu. Například v případě, že zemi povede koalice, která nebude preferovat rozvoj USAR odřadu.

Tento je závislý na příjmech od státu a omezení dotační politiky může vést k jeho zániku. To platí i o hrozbě reorganizace, kdy by například došlo ke zrušení celého útvaru.

SWOT analýza je následně vyhodnocena prostřednictvím tabulek číslo 2 až 4. První z tohoto souboru tabulek popisuje síly pomocné k dosažení cíle a síly škodlivé k dosažení cíle, kdy jsou ještě rozdělené podle toho, jestli působí ve vnitřním či vnějším prostředí. Ve vnějším prostředí se nachází příležitosti a hrozby. Ve vnitřním prostředí potom slabé stránky a silné stránky.

Tabulka 2 Vyhodnocení SWOT analýzy, Zdroj: vlastní zpracování

	Pomocné k dosažení cíle	Škodlivé k dosažení cíle
	Silné stránky	Slabé stránky
Vnitřní	Kvalita odřadu	Omezená schopnost přepravy
	Mezinárodní postavení	Složitější postup při schvalování vyslání záchranného týmu do zahraničí
	Soulad s INSARAG metodikou (heavy)	Vysoký počet teoretických cvičení
	Zkušenosti kynologů	Kynologové nejsou "součástí" týmu
Vnější	Příležitosti	Hrozby
	Mezinárodní spolupráce	Nedostatek kvalifikovaného personálu
	Budování jména ČR v zahraničí	Změny metodiky INSARAG
	Ohrožení psů na misích	Změna politické situace

Jednotlivé faktory jsou potom ohodnocené prostřednictvím bodové stupnice (1 až 5, kdy 5 je nejlepší hodnocení). A faktorům jsou také přiřazeny váhy, protože každý faktor dopadá

na organizaci odlišnou měrou. Čím vyšší váha, tím vyšší dopad. Silné stránky jsou ohodnocené podle jejich pozitivního dopadu na organizaci. Slabé stránky podle negativního dopadu na organizaci. Příležitosti potom podle pravděpodobného přínosu. Naopak hrozby podle škody, kterou mohou napáchat organizaci. Při hodnocení je přihlédnuto k očekávanému budoucímu vývoji. Čím vyšší hodnota, tím podstatnější faktor pro organizaci. Z vyhodnocení vyplývá, že má organizace velmi kvalitní silné stránky, a také řadu příležitostí v externím prostředí.

Tabulka 3 Vyhodnocení SWOT analýzy II, Zdroj: vlastní zpracování

Popis	Váha	Hodnocení	Kalkulace	Součet
Silné stránky				4,1
Kvalita odřadu	0,3	4	1,2	
Mezinárodní postavení	0,3	3	0,9	
Soulad s INSARAG metodikou (heavy)	0,2	5	1	
Zkušenosti kynologů	0,2	5	1	
Slabé stránky				-2,6
Omezená schopnost přepravy	0,3	-3	-0,9	
Složitější postup při schvalování vyslání záchranného týmu do zahraničí	0,1	-1	-0,1	
Vysoký počet teoretických cvičení	0,4	-2	-0,8	
Kynologové nejsou "součástí" týmu	0,2	-4	-0,8	
Příležitosti				3,7
Mezinárodní spolupráce	0,6	4	2,4	
Budování jména ČR v zahraničí	0,1	4	0,4	
Ohrožení psů na misích	0,3	3	0,9	

Hrozby				-1,8
Nedostatek kvalifikovaného personálu	0,4	-2	-0,8	
Změny metodiky INSARAG	0,4	-2	-0,8	
Změna politické situace	0,2	-1	-0,2	

V poslední tabulce jsou potom představené relevantní strategie pro využití silných a slabých stránek, příležitostí a hrozeb. Silné stránky a příležitosti lze využít prostřednictvím většího zapojení kynologů do činnosti USAR odřadu či prostřednictvím lepší kooperace se zahraničními kynology. Příležitosti pro eliminaci vlivu některých slabých stránek lze využít například teambuildingem či cvičením v exotických zemích. Některé ohrožení lze eliminovat propagací USAR odřadu a náborovou kampaní. Některé slabé stránky lze eliminovat realizací veterinárních kurzů pro psůvody.

Tabulka 4 Vyhodnocení SWOT analýzy vlastní zpracování

SWOT		Interní analýza	
		Silné stránky	Slabé stránky
Externí analýza	Příležitosti	Větší zapojení kynologů do činnosti USAR odřadu	Teambuilding
		Kooperace se zahraničními kynology	Cvičení v exotických zemích
	Hrozby	Propagace USAR odřadu, náborová kampaň	Veterinární kurzy pro psůvody

SWOT analýzu lze vyhodnotit v rámci následující kapitoly, která popisuje možnosti ke zlepšení činnosti kynologů a jejich zapojení do USAR odřadů.

USAR odřad má k dispozici silné stránky, které lze zhodnotit jako velmi pozitivní v rámci jejich vlivu na konkurenceschopnost a kvalitu odřadu. V každém případě by měl USAR odřad pracovat na opatřeních, která budou vliv a efektivitu silných stránek nadále zlepšovat, či v horším případě udržovat na stejné úrovni. Bylo by zbytečné, kdyby některou z těchto pracně budovaných silných stránek USAR odřad, ztratil.

Při bližším pohledu na silné stránky je zřejmé, že spolu velmi úzce souvisí, takže posílení jedné ze silných stránek, může vyvolat pozitivní efekty i u dalších silných stránek. Kvalita odřadu, psůvů či psů se může zlepšovat prostřednictvím většího zapojení do mezinárodní spolupráce. Zároveň je garantována prostřednictvím souladu s metodikou INSARAG atd.

Vyšší počet slabých stránek signalizuje i možná rizika, která mohou v budoucnosti ohrozit konkurenceschopnost odřadu v mezinárodních podmínkách, a také samozřejmě jeho akceschopnost a efektivitu. Za velmi výrazný nedostatek lze považovat omezenou schopnost přepravy, která v případě zásahu může zdržovat přesun české jednotky na místo katastrofy. V takovém případě je nutné přemístit se na místo, co nejrychleji (jak ukazují i příklady z praxe). Hledání vhodného prostředku pro přepravu pak může celý proces transportu zdržet. Není jasné, jakým způsobem je toto riziko řešeno. Na druhou stranu je zřejmé, že nelze očekávat, že by došlo k nákupu speciální letounu pouze pro potřeby USAR odřadu. Více se tímto nedostatkem zabývá návrhová část práce.

Naopak skutečnost, že USAR odřad absolvuje více „teoretických“ cvičení než praktických zásahů v místě katastrof, nelze nikterak ovlivnit. Při těchto cvičeních by však vedení USAR odřadu mělo dbát, aby se jich účastnil každý z členů odřadu (alespoň jednou).

Za velký nedostatek lze považovat úroveň vztahů mezi kynology a členy USAR odřadu. Z kvalitativních rozhovorů vyplynulo, že členové USAR odřadu požadují vyšší zapojení kynologů do USAR odřadu. Kynologové zase hovoří o tom, že se členy USAR odřadu hůře navazují mezilidské vztahy. Zde existuje prostor pro zlepšení. Pozitivně lze hodnotit, že i přes tento nedostatek, jsou vztahy na vysoce profesionální úrovni a nemají bezprostředně

negativní vliv na výkonnost odřadu. Ovšem do budoucna toto riziko poznamenání vzájemných vztahů nelze vyloučit.

Problémy s financováním pak mohou ohrozit celou existenci USAR odřadu, takže lze jejich řešení pokládat za prioritní.

Vnější prostředí USAR odřadu nabízí několik příležitostí, které lze využít za účelem dalšího zlepšení jeho činnosti. To samozřejmě platí i pro psovody, kteří se například mohou zlepšovat prostřednictvím mezinárodní spolupráce. Zároveň mohou absolvovat různé kurzy veterinářské pomoci, ať mají dostatečné schopnosti k nahrazení práce veterináře na místě zásahu.

Vnější prostředí samozřejmě také generuje hrozby, které mohou snížit konkurenceschopnosti či efektivitu práce USAR odřadu. Za největší hrozbu lze pokládat nedostatek kvalifikovaného personálu, který USAR odřadu momentálně hrozí.

6.3 Návrhy ke zlepšení činnosti kynologů v USAR odřadu

Na základě zjištění uvedených v této práci (vyplývajících z vlastního výzkumu a sekundárních zdrojů) se USAR odřadu navrhuji následující doporučení:

- Návrh číslo 1: Větší zapojení kynologů do činnosti USAR odřadu;
- návrh číslo 2: Teambuilding;
- návrh číslo 3: Propagace USAR odřadu, příprava náborové kampaně;
- návrh číslo 4: Kooperace se zahraničními kynology;
- návrh číslo 5: Veterinární kurzy pro psovody;
- návrh číslo 6: Cvičení v „exotických“ zemí.

Návrh číslo 1: Větší zapojení kynologů do činnosti USAR odřadu

Při mimořádných událostech jsou kynologové na místě a jsou tedy i lidským zdrojem, který může pomáhat v rámci zásahu i jinými způsoby než pouze jako psovod. Otázkou zůstává, jestli něco takového bude možné. Z kvalitativního šetření vyplývá, že členové USAR odřadu výpomoc kynologů uvítají. Realizace návrhů by však znamenala nutnost změny postupů a přístupů, které se nyní uplatňují, což může být administrativně,

personálně a časově náročné. Nakonec není zřejmé, jestli se tímto stane činnost odřadu efektivnější.

Návrh číslo 2: Teambuilding

Štrauchová (2016) pro členy složek IZS přímo doporučuje realizaci teambuildingových aktivit, které mohou následovat po různých cvičeních a společných akcích. Podle této autorky vede teambuilding: „ke zdravým mezilidským vztahům a ke zvýšení výkonnosti celého týmu. Je to metoda zážitkového vzdělávání, kde se tým intenzivně rozvíjí a zlepšuje se komunikace. Díky teambuildingu je možné pochopit sám sebe i své kolegy a pracovat jako skutečný tým.“

Z této citace přímo vyplývají výhody, které teambuilding přináší, a které tedy může generovat zlepšení toho nedostatku, že spolupráce mezi členy USAR odřadu a kynology, je sice vysoce profesionální, ale chybí zde větší důraz na budování mezilidských vztahů a vzájemné důvěry, což vyplynulo z kvalitativního šetření. Teambuildingové akce lze pořádat například po každém společném cvičení – ve formě společné večeře apod.

Návrh číslo 3: Propagace USAR odřadu, příprava náborové kampaně

USAR odřad se v budoucnosti bude pravděpodobně potýkat s nedostatkem vhodného personálu. Tomuto riziku lze předcházet tím, že bude realizována propagační kampaň USAR odřadu, která bude zároveň kampaní náborovou. Na volná místa se pak v důsledku kampaně může hlásit vyšší počet uchazečů, což může vést k tomu, že i jejich kvalita bude na vyšší úrovni.

Návrh číslo 4: Kooperace se zahraničními kynology

Kooperaci se zahraničními kynology lze zkvalitňovat schopnosti kynologů, což se samozřejmě projeví i na vyšší efektivitě psů, resp. může docházet k dalšímu zlepšování práce kynologů, kteří prostřednictvím zahraničního výcviku získají nové zkušenosti. Vztahy lze navazovat z různými zahraničními odřady. Ekonomicky nejefektivnější bude pravděpodobně zahájení spolupráce s USAR odřady v sousedních zemích. USAR odřad ČR může předat nové postupy zahraničním kolegům, ale zároveň získat přehled o metodách, které se uplatňují v zahraničí. Případná spolupráce pak může pomoci i v případě vyslání do

zahraničí, kdy členové USAR odřadu už budou mít dostatečné schopnosti pro komunikaci se zahraničními kolegy.

Návrh číslo 5: Veterinární kurzy pro psovody

V současnosti má každý psovod pouze základní kurz veterinární pomoci. Kynologům USAR odřadu lze doporučit absolvování pokročilého kurzu, ve kterém získají hlubší znalosti veterinární pomoci. Kurz se může zaměřit například na schopnost rozpoznání vnitřních zranění psů, dehydratace, únavy apod.

Návrh číslo 6: Cvičení v „exotických“ zemích

Na místech zásahů (Turecko, Irán, Taiwan) panovala extrémní vedra a vysoká vlhkost vzduchu. Záchranářům a kynologům se podařilo situaci zvládnout, ale vyslaná jednotka byla vždy velmi překvapena tím, jaká vedra zde panují. Cvičení USAR odřadu probíhají zejména v Evropě. Doporučením je účast na cvičení i v zemích mimo evropský kontinent.

Vyhodnocení hypotéz

H1: USAR odřad v České republice je plně akceschopný pro zásahy v zahraničí. Tato hypotéza byla potvrzena. USAR odřad České republiky je držitelem klasifikace Heavy od organizace INSARAG, což z něj dělá jeden z nejlépe akceschopných USAR odřadů na světě, tedy nejlépe připravených.

H2: Nasazování kynologů do záchranných akcí v zahraničí bylo zpočátku živelné a neorganizované. Živelnost lze charakterizovat jako spontánnost. Tato hypotéza byla potvrzena. Například při jedné z prvních akcí USAR odřadu (zemětřesení v Turecko) došlo k pozdnímu vyslání záchranářů a kynologů na místo katastrofy. Navíc transport probíhal v několika skupinách a musel být zajištěn neziskovým a soukromým sektorem. Chyběla koordinace mezi nejvyššími představiteli státu a to vedlo k řadě problémů. O kvalitní organizaci nelze hovořit, o čemž vypovídají i sekundární zdroje dat o zásahu (výpovědi kynologů a dalších zúčastněných osob, zpráva o zásahu). Důvodem těchto nedostatků byla nedostatečná opora v legislativě, špatné smluvní ujednání, chybějící pravidla a metodické pokyny, nedostatečné technické prostředky, neexistence systematického výběru osob do záchranných jednotek, či absence zvláštní odborné přípravy.

H3: Kynologům USAR odřadu chybí praktické zkušenosti se zásahy v zahraničí za posledních deset let. Tato hypotéza byla potvrzena. Z kvalitativního šetření mezi kynology USAR odřadu vyplývá, že se žádný z nich neúčastnil zásahu v zahraničí. Zkušenosti mají pouze se cvičenými, které na mezinárodní úrovni sice probíhají, ale nejedná se přímo o reálné zásahy.

Vyhodnocení přínosu práce

Na počátku činnosti USAR odřadu se projevovala řada nedostatků, která bránila efektivnímu a zejména rychlému poskytování pomoci. Existovala zde nedostatečná opora v legislativě, špatné smluvní ujednání, chybějící pravidla a metodické pokyny, nedostatečné technické prostředky, neexistence systematického výběru osob do záchranných jednotek, či absence zvláštní odborné přípravy. Postupem času se dařilo uvedené problémy odstraňovat či eliminovat. V dnešní době je kvalita USAR odřadu na velmi vysoké úrovni. To platí i o činnosti kynologů. Jejich odborná práce na místě zásahů v zahraničí byla vždy hodnocena jako kvalitní. Ovšem efektivita právě narážela na výše uvedené nedostatky. Špičkový psovod se psem nemůže pomoci, když se nemá čím na místo katastrofy přepravit, nebo když mu cestu zakáže Ministerstvo vnitra. Uvedené problémy jsou minulostí. Jak tato práce prokázala, tak prostor pro zlepšení stále existuje.

7 ZÁVĚR

Primárním cílem práce bylo na základě zhodnocení zapojení kynologů do USAR odřadů navrhnout doporučení ke zlepšení jejich účasti v mezinárodních skupinách.

Sekundárním cílem bylo identifikovat specifika činnosti a vymežit působnost USAR odřadů v České republice a v zahraničí. Dalším sekundárním cílem bylo prostřednictvím SWOT analýzy identifikovat výhody a nevýhody současného stavu zapojení kynologů do USAR odřadů v rámci mezinárodní humanitární pomoci.

Kvalitativní povaha veškerých získaných informací neumožnila přinést kvantifikované výsledky, ale přesto práce vytváří doporučení pro zlepšení zapojení kynologů do USAR odřadů, takže lze konstatovat, že se podařilo primární cíl práce splnit.

Přínosem práce je navržení doporučení ke zlepšení činnosti USAR odřadů a zapojení kynologů do těchto činností v rámci účasti v mezinárodních skupinách. Dále došlo k identifikaci slabých stránek USAR odřadu a hrozeb vedoucích k tomu, že může poklesnout efektivita a kvalita USAR odřadu, včetně práce kynologů.

Celá práce pak nabízí ucelený přehled o problematice USAR odřadu v České republice a činnosti kynologů v tomto odřadu. Podobný zdroj zde chyběl. Problematiku sice zmiňují desítky zdrojů (viz seznam využití literatury), ale komplexní práce, která by definovala teoretické i praktické souvislosti, zde chyběla.

V budoucnosti bude vhodné pokračovat ve výzkumu toho, jak zlepšovat činnost USAR odřadů a zdokonalovat tento odřad pro jeho využití v mezinárodních skupinách. Nelze se spokojit se současným stavem, ale je nutné neustále hledat prostory pro další zlepšení. Schopnost rychlé reakce na různé katastrofy velkou výzvou pro každou zemi. Jedná se o mezinárodní prestiž, kterou si prozatím český USAR odřad udržuje.

Na první pohled je zřejmé, že uvedená doporučení vykazují vysokou finanční náročnost. USAR odřad a kompetentní státní složky se musí zaměřit na možnosti lepšího financování činnosti odřadu. Už nyní se poukazuje na problémy s financováním a je zřejmé, že realizace doporučení bude muset získat širší podporu na politickém poli. Strategie získávání

finančních prostředků USAR odřadu však není předmětem této práce. Může být zkoumána a řešena v budoucnosti.

Navržená doporučení lze prezentovat formou sdělení na odborné konferenci nebo v odborném tisku (například pod názvem: Perspektivy zapojení kynologů do práce USAR odřadu při misích v zahraničí). Stejně tak může proběhnout interní diskuze o možnostech řešení v USAR odřadu. Na prezentaci by měla navazovat diskuze zainteresovaných skupin, která by měla uvedená doporučení zhodnotit s ohledem na jejich realizovatelnost.

8 SEZNAM POUŽITÝCH ZKRATEK

ČR Česká republika

INSARAG Mezinárodní poradní skupina pro vyhledávací a záchranné práce

IZS Integrovaný záchranný systém

USAR Vyhledávací a záchranný odřad

9 SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

1. ALOMAJAN, Maria. *Dogs in Action Working Dogs and Their Stories*. Wollombi: Exisle Publishing, 2013. ISBN 9781775591115.
2. BAŠTECKÁ, Bohumila. *Terénní krizová práce: psychosociální intervenční týmy*. Vyd. 1. Praha: Grada Publishing, 2005, 299 s. ISBN 80-247-0708-X.
3. BUŘIČ, Petr. Zpráva o zásahu jednotky Hasičského záchranného sboru MV v Turecku. *Usar.cz* [online]. 1999 [cit. 2017-05-01]. Dostupné z: <http://www.usar.cz/webmagazine/articles.asp?ida=70&idk=249>
4. BUŘIČ, Petr a Karel MALINA. Alžír očima hasičů. *Pozary.cz* [online]. 2003 [cit. 2017-05-07]. Dostupné z: <https://www.pozary.cz/clanek/1142-alzir-ocima-hasicu/>
5. COOPER, Donald C. *Fundamentals of search and rescue*. Sudbury, Mass.: Jones and Bartlett, 2005. ISBN 978-076-3748-074.
6. ČTK. Čeští lékaři už v Turecku ošetřili první pacienty. *Idnes.cz* [online]. 1999 [cit. 2017-05-07]. Dostupné z: http://zpravy.idnes.cz/cesti-lekari-uz-v-turecku-osestrili-prvni-pacienty-fsq-/zahranicni.aspx?c=990818_122019_domaci_lsd
7. DONALDSON, Jean. *Lidé a psi: střet kultur*. Praha: Plot, 2011. ISBN 978-80-7428-064-1.
8. HAAK, Ruud a Resi GERRITSEN. *K9 Investigation Errors: A Manual for Avoiding Mistakes*. USA: Dog Training Press, 2016. ISBN 9781550596724.
9. HELTON, William. *Canine ergonomics the science of working dogs*. Boca Raton: CRC Press/Taylor & Francis, 2009. ISBN 9781420079920.
10. HEMMERLY-BROWN, Alexandra. Army using search and rescue dogs to 'sniff out' survivors. *Army.mil* [online]. 2010 [cit. 2017-05-04]. Dostupné z: <https://www.army.mil/article/44654>
11. GERRITSEN, Resi a HAAK, Ruud. *K9 search and rescue: training the natural way*. Second edition. 2013. ISBN 9781550594478.
12. GILBERT, Edward M. a Patricia H. GILBERT. *Encyclopedia of K9 Terminology*. USA: Dogwise Publishing, 2013. ISBN 9781617811357.
13. HEJZLAR, Roman. Deset let záchranné kynologie v rámci IZS. *Hzscr.cz* [online]. 2013 [cit. 2017-05-07]. Dostupné z: <http://www.hzscr.cz/clanek/casopis-112-2013-casopis-112-rocnik-xii-cislo-11-2013.aspx?q=Y2hudW09Mw%3D%3D>

14. HON, Zdeněk a Leoš NAVRÁTIL. Možnosti zapojení České republiky do mezinárodních záchranných operací. *Uniza.sk* [online]. 2010 [cit. 2017-04-28]. Dostupné z: <http://fbiw.uniza.sk/rks/2010/articles/clanky/Hon.pdf>
15. GEORGE, Charles a Linda GEORGE. *Search and rescue dogs*. Mankato, Minn.: Capstone Books, 1998. ISBN 9781560657538.
16. JONES, Katherine E., et al. Search-and-rescue dogs: an overview for veterinarians. *Journal of the American Veterinary Medical Association*, 2004, 225.6: 854-860. [cit. 2017-05-04]. Dostupné z: https://www.avma.org/News/Journals/Collections/Documents/javma_225_6_854.pdf
17. JUDAH, J. C. *Building a basic foundation for search and rescue dog training*. Supply, NC: Lulu Publishing, 2007. ISBN 9781430328056.
18. KARWOSKI, Gail. *Search and rescue dogs*. USA: Capstone, 2013, 2013. ISBN 9781476501314.
19. MIENK, Angie. *Hunde verstehen und besser erziehen: Kynologie für Einsteiger*. Deutschland: Angie Mienk, 2008. ISBN 9783638069953.
20. MINISTERSTVO VNITRA ČESKÉ REPUBLIKY. USAR.CZ. *USAR.CZ* [online]. 2017 [cit. 2017-04-05]. Dostupné z: <http://www.usar.cz/webmagazine/home.asp?idk=1>
21. MINISTERSTVO VNITRA ČESKÉ REPUBLIKY. Alžirská lidová a demokratická republika 2003 - zemětřesení. *Usar.cz: působení USAR odřadů, styčných důstojníků a dalších expertů v zahraničí* [online]. 2016f [cit. 2017-05-01]. Dostupné z: <http://www.usar.cz/webmagazine/subcategories.asp?idk=252>
22. MINISTERSTVO VNITRA ČESKÉ REPUBLIKY. Arménská republika 1988. *Usar.cz: působení USAR odřadů, styčných důstojníků a dalších expertů v zahraničí* [online]. 2016a [cit. 2017-05-01]. Dostupné z: <http://www.usar.cz/webmagazine/subcategories.asp?idk=242>
23. MINISTERSTVO VNITRA ČESKÉ REPUBLIKY. Čínská lidová republika - Taiwan - zemětřesení. *Usar.cz: působení USAR odřadů, styčných důstojníků a dalších expertů v zahraničí* [online]. 2016c [cit. 2017-05-01]. Dostupné z: <http://www.usar.cz/webmagazine/subcategories.asp?idk=246>

24. MINISTERSTVO VNITRA ČESKÉ REPUBLIKY. Iránská islámská republika 2003, zemětřesení. *Usar.cz: působení USAR odřadů, styčných důstojníků a dalších expertů v zahraničí* [online]. 2016e [cit. 2017-05-01]. Dostupné z: <http://www.usar.cz/webmagazine/subcategories.asp?idk=255>
25. MINISTERSTVO VNITRA ČESKÉ REPUBLIKY. Japonsko 2011. *Usar.cz: působení USAR odřadů, styčných důstojníků a dalších expertů v zahraničí* [online]. 2016g [cit. 2017-05-01]. Dostupné z: <http://www.usar.cz/webmagazine/kategorie.asp?idk=450>
26. MINISTERSTVO VNITRA ČESKÉ REPUBLIKY. Turecká republika 1999. *Usar.cz: působení USAR odřadů, styčných důstojníků a dalších expertů v zahraničí* [online]. 2016b [cit. 2017-05-01]. Dostupné z: <http://www.usar.cz/webmagazine/subcategories.asp?idk=243>
27. MINISTERSTVO VNITRA ČESKÉ REPUBLIKY. Turecká republika - listopad 1999 - zemětřesení. *Usar.cz: působení USAR odřadů, styčných důstojníků a dalších expertů v zahraničí* [online]. 2016d [cit. 2017-05-01]. Dostupné z: <http://www.usar.cz/webmagazine/subcategories.asp?idk=249>
28. MINISTERSTVO ZAHRANIČNÍCH VĚCÍ. Humanitární pomoc ČR poskytnutá do zahraničí v roce 2015. *Mzv.cz* [online]. 2016 [cit. 2017-04-28]. Dostupné z: http://www.mzv.cz/jnp/cz/zahranicni_vztahy/rozvojova_spoluprace/humanitarni_pomoc/vyrocní_souhrny_hp/humanitarni_pomoc_cr_poskytnuta_do_2.html
29. MV GENERÁLNÍ ŘEDITELSTVÍ HZS. *Metodika sutinového vyhledávání s využitím záchranných psů*. Praha: Ministerstvo vnitra - generální ředitelství Hasičského záchranného sboru ČR, 2005. ISBN 8086640388.
30. OSTRANDER, Elaine A. a Anatoly RUVINSKY, ed. *The genetics of the dog*. 2nd ed. Wallingford: CABI, c2012. ISBN 9781845939403.
31. SEDLÁK, Jaroslav. Zpráva z nasazení záchranných skupin svazu záchranných brigád kynologů České republiky v Turecku. *Usar.cz* [online]. 1999 [cit. 2017-05-01]. Dostupné z: <http://www.usar.cz/webmagazine/articles.asp?ida=72&idk=243>
32. SNOVAK, Angela Eaton. *Guide to search and rescue dogs*. Hauppauge, N.Y.: Barron's, 2004. ISBN 9780764124181.

33. ŠTĚTINA, J. a kolektiv. *Zdravotnictví a integrovaný záchranný systém při hromadných neštěstích a katastrofách.*, Praha: Grada Publishing, a. s., 2014, 557s, ISBN 978-80-247-4578-7
34. ŠTRAUCHOVÁ, Zdenka. Časopis 112 ROČNÍK XV ČÍSLO 7/2016. *Hzscr.cz* [online]. 2016 [cit. 2017-05-01]. Dostupné z: <http://www.hzscr.cz/clanek/casopis-112-rocnik-xv-cislo-7-2016.aspx?q=Y2hudW09NQ%3D%3D>
35. Pokyn č. 47/2003 generálního ředitele Hasičského záchranného sboru České republiky a náměstka ministra vnitra zde dne 31. října 2003.
36. PROCHÁZKOVÁ, Dana. *Bezpečnost, krizové řízení a udržitelný rozvoj*. Praha: Univerzita Jana Amose Komenského Praha, 2010. ISBN 978-80-86723-97-6.
37. PROCHÁZKOVÁ, Dana. Humanitární pomoc do zahraničí po živelních pohromách realizovaná pomocí USAR týmů. *THE SCIENCE FOR POPULATION PROTECTION* [online]. 2010 [cit. 2017-04-05]. Dostupné z: <http://www.population-protection.eu/prilohy/casopis/8/57.pdf>
38. RUGAAS, Turid. *Konejšivé signály, aneb, Na jedné vlně s vaším psem*. Praha: Plot, 2007. Edukace (Plot). ISBN 9788086523804.
39. INSARAG. International Search and Rescue Advisory Group (INSARAG). *Inсарag.com* [online]. 2017 [cit. 2017-04-16]. Dostupné z: insarag.com
40. INSARAG. INSARAG Guidelines. *INSARAG* [online]. [cit. 2017-04-16]. Dostupné z: <https://owncloud.unog.ch/index.php/s/01dea81b160432d10e7b1a1aa1a16427#pdfviewer>
41. SEDLÁK, Jaroslav. Zpráva z nasazení záchranných skupin svazu záchranných brigád kynologů České republiky na Taiwanu. *Usar.cz* [online]. 1999b [cit. 2017-05-01]. Dostupné z: <http://www.usar.cz/webmagazine/articles.asp?ida=73&idk=246>
42. OLLHOFF, Jim. *Search & rescue*. Minneapolis, MN: ABDO Pub, 2013. ISBN 9781614789376.
43. VILÁŠEK, Josef, Miloš FIALA a David VONDRÁŠEK. *Integrovaný záchranný systém ČR na počátku 21. století*. Praha: Karolinum, 2014. ISBN 9788024624778.

44. VODIČKA, Petr. Zeměřesení Bám. *Usar.cz* [online]. 2004 [cit. 2017-05-01].
Dostupné z: http://www.usar.cz/data/articles/down_135.pdf
45. ZAORALOVÁ, Nicole. Český USAR tým získal vysoké hodnocení. *HZS ČR*
[online]. 2015 [cit. 2017-04-05]. Dostupné z: <http://www.hzscr.cz/clanek/cesky-usar-tym-ziskal-vysoke-hodnoceni.aspx>

10 SEZNAM POUŽITÝCH OBRÁZKŮ

OBRÁZEK 1 ORGANIZAČNÍ STRUKTURA USAR ODŘADU.....	43
--	----

11 SEZNAM POUŽITÝCH TABULEK

TABULKA 1 ZÁSAHY KYNOLOGŮ USAR ODŘADU V ZAHRANIČÍ, ZDROJ: VLASTNÍ ZPRACOVÁNÍ	55
TABULKA 2 VYHODNOCENÍ SWOT ANALÝZY, ZDROJ: VLASTNÍ ZPRACOVÁNÍ.....	60
TABULKA 3 VYHODNOCENÍ SWOT ANALÝZY II, ZDROJ: VLASTNÍ ZPRACOVÁNÍ	61
TABULKA 4 VYHODNOCENÍ SWOT ANALÝZY VLASTNÍ ZPRACOVÁNÍ	62